

Araştırma Makalesi / Research Article

Ortaokul Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Becerisine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi

Examination of Secondary School Students' Opinions on Political Literacy Skills

Mustafa DOĞAN¹ & Selman ABLAK²

Geliş/Received: 07/03/2025

Kabul/Accepted: 30/06/2025

Öz

Politik okuryazarlık becerisi, günümüz dünyasında demokratik vatandaşlık eğitiminin önemli çalışma alanlarından birisi olarak öne çıkmaktadır. Fenomonolojik araştırma deseninde gerçekleştirilen bu çalışmada katılımcı öğrencilerin politik konulara ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 8. sınıf düzeyinde 5 öğrenci, 7. sınıf düzeyinde 4 öğrenci, 6 ve 5. sınıf düzeyinde ikişer öğrenci olmak üzere toplam 13 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin analizi fenomenolojik analiz basamaklarına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre katılımcı görüşlerinin özünü ve yapısını oluşturan yedi temaya ulaşılmıştır. Bu temalar "Devlet Yönetimini Anlama ve Değerlendirme, Seçimlerin ve Politik Katılımın Önemi Kavrama, Politik Olayları ve Gelişmeleri Takip Etme, Farklı Görüşleri Anlama ve Saygı Duyma, Politik Konular ve Olaylar Karşısında Tutum Geliştirme, Politik Olayları Anlamak İçin Medya Araçlarını Kullanma, Politik Konularda Düşünceleri Özgürce İfade Etme" olarak belirlenmiştir. Veriler, doğrudan katılımcı ifadeleriyle desteklenerek betimsel bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları ortaokul düzeyinde eğitimlerine devam eden öğrencilerin devlet yönetimi, seçimler, temel hak ve özgürlükler, politik katılım, ülke içindeki ve dünyadaki gelişmeler gibi konular hakkında temel düzeyde de olsa bilgi sahibi olduklarını göstermektedir. Yapılan bu çalışmanın ortaokul düzeyinde gerçekleştirilen politik okuryazarlık çalışmalarına katkı yapması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Politik okuryazarlık, sosyal bilgiler, vatandaşlık eğitimi, ortaokul öğrencileri

Abstract

Political literacy skills stand out as one of the important areas of democratic citizenship education in today's world. In this study, conducted using a phenomenological research design, the views of the participant students on political issues were investigated. The study group of the research consisted of 13 students in total, 5 students in the 8th grade, 4 students in the 7th grade, and 2 students each in the 6th and 5th grades. The analysis of the data was carried out in accordance with the phenomenological analysis steps. According to the results obtained, seven themes that constitute the essence and structure of the participants' views were identified. These themes were determined as "Understanding and Evaluating State Administration, Understanding the Importance of Elections and Political Participation, Following Political Events and Developments, Understanding and Respecting Different Views, Developing an Attitude Towards Political Issues and Events, Using Media Tools to Understand Political Events, Expressing Thoughts Freely on Political Issues". The obtained data were described and explained through direct quotations. The results of the research show that students who continue their education at the secondary school level have basic knowledge about issues such as state administration, elections, fundamental rights and freedoms, political participation, developments in the country, and the world. It is expected that this study will contribute to political literacy studies carried out at the secondary school level.

Keywords: Political literacy, social studies, citizenship education, middle school students

¹ Sorumlu Yazar/Corresponding Author, MEB-Öğretmen, Türkiye, musstfadogan@gmail.com

² Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD. Sivas, Türkiye. E-mail: selmanablak@gmail.com

1. GİRİŞ

Demokratik katılımın giderek önem kazandığı günümüz dünyasında, bireylerin yönetim süreçlerine aktif olarak katılmaları ve düşüncelerini özgürce ifade etmeleri beklenmektedir. Bu durum, vatandaşlık becerilerinin temel göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Politik okuryazarlık kavramı, bu çerçevede demokratik katılımın kavramsal yansıması olarak ön plana çıkmaktadır. Bireylerin siyasi konuları ve kurumları anlaması, hak ve sorumluluklarının farkında olması, toplumsal karar alma süreçlerine etkin katılım sağlaması ve eleştirel düşünme becerilerine sahip olması politik okuryazarlığın temel bileşenleridir. Böylece politik okuryazarlık, bireylerin siyasal yetkinliklerini artırarak demokratik toplum yapısının güçlenmesine önemli bir katkı sağlamaktadır.

Politik okuryazarlık kavramı ilk olarak İngiltere’de “political literacy” terimiyle ortaya çıkmış ve özellikle 1970’li yıllarda eğitim süreçlerine dahil edilmiştir. Siyasal bilimci Bernard Crick’in “Politik Eğitim ve Politik Okuryazarlık” ifadelerini kullanarak hazırladığı 1978 tarihli raporda, politik bilgi ve becerilerin yalnızca politikayla ilgilenen bireylere özgü olmaktan çıkarılması ve eğitim sistemine entegre edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Crick ve Porter, 1978). Bu yaklaşım, politik konuların eğitim programlarında yer alması ve demokratik süreçlerin daha iyi anlaşılması için temel bir gereklilik olarak görülmesini sağlamıştır (İnan, 2021). Bu dönemde demokratik değerleri benimsemiş, aktif katılım gösteren bireylerin toplumda demokratik düzenin sürekliliğini sağlayacağı düşüncesi güç kazanmıştır (Akçay, 2023). Ayrıca, politik konuların çocukluk ve ergenlik döneminde öğretilmeye başlanması, temel insan hakları anlayışının gelişmesini ve demokratik yaşam biçimine uyum becerilerinin kazanılmasını destekleyeceği genel kabul görmüştür (Kuş, 2019).

Bu doğrultuda, vatandaşlıkla ilgili yeterliliklerin kazandırılması amacıyla eğitim-öğretim faaliyetleri politik konuları kapsayacak şekilde düzenlenmiş; bireylerin politik bilgi ve becerilerinin artırılması, siyasal katılım düzeylerinin yükseltilmesi hedeflenmiştir. Politik bilgi ve beceriye sahip bireylerin olayları eleştirel bir perspektifle değerlendirmesi, olaylar arasında bağlantılar kurabilmesi, adalet ve özgürlük ilkelerini esas alması, toplumsal iyiliği gözeterek sorumluluk üstlenmesi beklenmektedir (Cassel ve Lo, 1997). Demokrasinin gereği olan bilgi ve becerilere sahip bireylerin yaşadığı bir toplumda, demokrasinin temel düşünce biçimi olarak kökleşmesi daha kolay olacaktır. Bu sürecin kendi kendine gerçekleşmesi mümkün olmadığından, eğitim faaliyetleriyle desteklenmesi zorunludur. Kuş (2013) günümüz toplumlarında toplumsal hedeflerin gerçekleştirilmesinde eğitimin kritik bir rol üstlendiğini belirtmektedir. Bu bağlamda politik okuryazar bireyler, yaşadıkları siyasal sistemin işleyişini bilmek, temel hak ve özgürlüklerin farkında olmak ve sorumluluk alabilmek durumundadır. Etkin vatandaşlık için bu bilgi ve becerilerin kazanılması gerekmektedir. Bu becerilere sahip olan bireyler, yönetim sisteminin verimli işlemesine katkıda bulunabilir, yenilikçi öneriler sunabilir ve değişen koşullara uyum sağlayarak gelişime açık hale gelebilir (Aslan, 2019). Böylece politik okuryazarlık, gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası olan politik süreçlere ilişkin eleştirel düşünme ve temel siyasal bilgiyi kavrama becerisi olarak tanımlanmaktadır (Selanik Ay ve Yavuz, 2016). Krosnick (1990) politik okuryazarlığı, politik bilgiye sahip olma ve politik alanlarda uzmanlaşma olarak tanımlarken; Denver ve Hands (1990) politik gelişmeleri anlayabilme ve fark edebilme olarak açıklamışlardır. Dolayısıyla politik okuryazarlık; bireylerin bilinçli ve etkin yurttaşlar olarak siyasal sorumluluklarını yerine getirmeleri, siyasal süreçlere dair bilgi edinmeleri ve bu bilgileri eleştirel biçimde değerlendirmeleri sürecidir (Doğanay vd., 2007).

Fyfe (2007) gençlerin sahip olması gereken politik okuryazarlık becerilerini şu şekilde sıralamıştır: toplumsal olayların politik boyutlarını analiz edebilme, dil becerileri ve günlük

yaşam deneyimlerini etkili kullanabilme, demokratik karar alma süreçlerinde yetkinlik, farklı görüşlere saygı duyma ve mantıklı argümanlar geliştirebilme, eyleme geçme konusunda kararlılık ve sorumluluk alma. Bu beceriler, bireylerin siyasal sistemleri ve aktörleri sorgulayıcı bir yaklaşımla analiz etmelerini ve demokratik toplumsal yaşama bilinçli biçimde katılım sağlamalarını mümkün kılmaktadır. Westheimer ve Kahne (2004) politik okuryazarlığın yalnızca siyasal bilgi edinmekle kalmayıp, aynı zamanda eleştirel düşünme, problem çözme, sağduyulu karar alma ve toplumsal eşitlik ile adalet doğrultusunda eyleme geçme gibi temel yurttaşlık becerilerini de kapsadığını belirtmiştir. Günümüzde vatandaşlık eğitiminin temelinde politik konular, devletin işleyişi ve yasaların öğretilmesi yer almakta; politik okuryazarlık ise demokratik tutum ve davranışların gelişimini destekleyen bir süreç olarak ele alınmaktadır. Bu sayede bireylerin hak ve özgürlüklere saygılı, farklılıklara hoşgörülü, demokratik değerleri içselleştirmiş bireyler olarak yetişmeleri hedeflenmektedir (Şan, 2021). Böylece yerel ve evrensel değerlere bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşabilen ve farklı kültürlerle anlayış gösteren bireyler yetiştirilebilmektedir.

Demokrasinin temel hedeflerinden biri bilinçli ve aktif bireyler yetiştirmektir. Aktif vatandaş, hak ve sorumluluklarının bilincinde olan ve kararlarının toplumsal etkilerini değerlendirebilen kişidir. Eğitim sürecinde bireyin özgünlüğü korunurken, topluma uyum sağlaması ve toplumsal gelişime katkıda bulunması teşvik edilmelidir. Bu hedefe ancak bireylere demokratik değerler, temel beceriler ve bilinçli bir tutum kazandırılarak ulaşılabilir (Doğanay vd., 2007). Sosyal Bilgiler dersi ise vatandaşlık eğitimine önemli katkılar sağlayan ve politik konuların kapsamlı biçimde işlendiği bir ders olarak bu açıdan kritik bir öneme sahiptir. Bu ders, öğrencilere temel politik bilgi ve beceriler kazandırarak politik farkındalıklarını artırmayı ve bilinçli bireyler olarak yetişmelerini desteklemeyi amaçlamaktadır (Yavaş, 2021). Ayrıca Sosyal Bilgiler dersi, toplumsal değerlerin ve vatandaşlık becerilerinin aktarıldığı bir alan olarak ön plana çıkmakta, ilkökul ve ortaokul düzeyinde bireylere yaşadıkları toplumun değer yargılarını, toplumsal kuralları ve devletin kurumsal işleyişini kavrama imkânı sunmaktadır (Keskin ve Keskin, 2014; Karasu Avcı ve İbret, 2018). Aynı zamanda geçmişini anlama ve değerlendirme becerisi kazandırarak, içinde bulundukları dönemi ve gelecekteki toplumsal olayları geniş bir perspektiften ele almalarına yardımcı olmaktadır (Karasu Avcı ve İbret, 2018).

Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinin politik okuryazarlık becerileri bağlamında politik konulara yönelik düşüncelerini ortaya koymaktır. Dolayısıyla bireylerin demokratik tutumlarının oluşmaya başladığı ortaokul dönemi, politik bilinç ve toplumsal sorumluluk duygusunun gelişimi açısından oldukça önemlidir. Bu doğrultuda, çalışma nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşımla yürütülmüş; öğrencilerin politik konulara ilişkin algıları ve anlamlandırma biçimleri derinlemesine incelenmiştir. Literatürde, politik okuryazarlık konusu çoğunlukla öğretmen adayları ya da üniversite öğrencileri bağlamında incelenmiş ve program temelli ya da öğretim sürecine yönelik analizler yapılmıştır (Faiz, 2016; Demir, 2019; Çınar, 2022; Berber, 2019; Aslan, 2019; Tarhan, 2019; Şan, 2021; Yavaş, 2021; Işık, 2022; Avcı, 2022; Günteke, 2022; Özdemir, 2022; Uyğur, 2022). Ayrıca Kuş ve Tarhan (2016), Kara ve Tangülü (2017), Faiz ve Dönmez (2019), Tarhan (2020), Avcı ve Geçit (2022), Gürel ve Demir (2022) gibi araştırmacılar yetişkin bireylerin politik okuryazarlık düzeyleri üzerine çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ancak ortaokul düzeyindeki öğrencilerin doğrudan görüş ve yaklaşımlarını inceleyen çalışmalar oldukça sınırlı kalmıştır. Bu nedenle araştırma, literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlamakta ve ortaokul öğrencilerinin politik okuryazarlık becerilerine ilişkin düşüncelerini, bu düşüncelerin genel çerçevesini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın temel problemi “Ortaokul öğrencilerinin politik okuryazarlık becerileri bağlamında politik konulara yönelik düşünceleri nelerdir?” sorusu etrafında şekillenmiştir. Politik okuryazarlık eğitimi, öğrencilerin temel politik bilgi ve becerilere sahip olmalarını sağlayan bir vatandaşlık eğitimi yaklaşımıdır. Günümüz dünyasında bilinçli vatandaş, politik

sorumluluklarının farkında olan ve kararlarının sonuçlarını değerlendirebilen birey olarak tanımlanmaktadır. Eğitim sürecinde bireysel farklılıklar korunurken, bireylerin topluma uyum sağlaması ve toplumsal gelişime katkıda bulunması teşvik edilmelidir. Bu ise temel demokratik değerler, bilgi ve becerilerin kazandırılmasıyla mümkün olabilmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın alanda yapılacak benzer çalışmalara katkı sağlaması hedeflenmektedir.

2. YÖNTEM

2. 1. Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Fenomenolojik araştırmalarla farkında olunan, fakat derinlemesine bilgi sahibi olunmayan olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Fenomenoloji, günlük yaşamın ayrıntılarının ötesinde, olay ve olguların altında yatan özelliklerin derinlemesine irdelenmesini sağlayan bir yöntemdir (Balcı, 2013). Fenomenoloji yöntemiyle bireylerin çeşitli fenomenlerle ilgili yaşamış oldukları deneyimler derinlemesine ele alınmaktadır (Creswell 2007). Fenomenolojik araştırmalar kişisel tecrübeleri ve bireyin iç dünyasında bu tecrübelerle yüklediği anlamı ortaya koymaya çalışan çalışmalardır (Titchen ve Hobson, 2005).

Bu araştırmada ele alınan temel fenomen, ortaokul öğrencilerinin politik okuryazarlık becerisi bağlamında politik konulara ilişkin yaşantı ve algılarıdır. Politik okuryazarlık, bireylerin siyasal süreçlere dair bilgileri edinmeleri, hak ve sorumluluklarını fark etmeleri, demokratik katılım göstermeleri ve eleştirel düşünme becerileri sergilemeleri bağlamında önemli bir yurttaşlık becerisidir. Bu bağlamda araştırma, öğrencilerin politik konulara ve olaylara nasıl anlam yüklediklerini, politik konu ve olaylarla ilgili kişisel deneyimlerini ve bu deneyimlerin bağlamını derinlemesine incelemeyi hedeflemektedir.

2. 2. Çalışma Grubu

Bu araştırmada yer alan katılımcılar, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında Malatya ilinde bulunan bir devlet ortaokulunda öğrenim gören toplam 13 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcılar, gönüllülük esasına dayalı olarak ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemi, araştırma konusu olan politik okuryazarlık becerilerinin farklı yaş ve özelliklere sahip öğrenciler tarafından nasıl algılandığını daha geniş bir perspektiften ele almayı mümkün kılmaktadır (Patton, 2018).

Katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımı şu şekildedir: 5. sınıftan 2, 6. sınıftan 2, 7. sınıftan 4 ve 8. sınıftan 5 öğrenci. Bu dağılım, öğrencilerin yaşları ilerledikçe politik konularla ilgili farkındalık ve düşünce düzeylerinin nasıl değiştiğini analiz etmeye olanak tanımaktadır. Yaş grubu olarak ortaokul öğrencilerinin tercih edilmesinin temel nedeni, bu dönemin bireylerin vatandaşlık bilinci, demokratik değerler ve toplumsal olaylara yönelik duyarlılıklarının gelişmeye başladığı kritik bir evre olmasıdır (Kerr, 1999; Torney-Purta et al., 2001). Bu yaş grubundaki öğrenciler, hem sosyal bilgiler dersleri aracılığıyla politik okuryazarlıkla ilgili kavramlarla tanışmakta hem de medya ve çevresel etkileşimler yoluyla toplumsal gelişmeleri daha yakından takip edebilmektedirler.

Katılımcıların 7'si kız, 6'sı erkek öğrencidir. Cinsiyet açısından dengeli bir dağılım sağlanarak, farklı toplumsal cinsiyet rollerinin politik okuryazarlık algısı üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Bu denge, öğrencilerin politik konulara ilişkin farklı bakış açılarıyla ele alınmasına olanak sağlamıştır.

Katılımcıların seçiminde temel kriterler şu şekilde belirlenmiştir: (1) araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmeleri, (2) politik olaylara ve kavramlara ilişkin temel düzeyde bilgi ve farkındalığa sahip olmaları, (3) düşüncelerini sözlü olarak ifade etme konusunda istekli

olmaları. Bu kriterler, öğrencilerin çalışmanın fenomenolojik yapısına uygun şekilde kendi deneyimlerini derinlemesine aktarabilmelerini sağlamak amacıyla belirlenmiştir.

Etik süreçler kapsamında, tüm katılımcı öğrencilere ve velilerine araştırmanın amacı, kapsamı ve süreçleri hakkında bilgilendirme yapılmış; yazılı izinler alınmıştır. Katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuş, her birine Katılımcı 1 ile Katılımcı 13 arasında rumuzlar verilerek görüşme verileri anonimleştirilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Sınıf
Katılımcı 1	Erkek	13	8. Sınıf
Katılımcı 2	Kız	14	8. Sınıf
Katılımcı 3	Kız	13	8. Sınıf
Katılımcı 4	Erkek	13	8. Sınıf
Katılımcı 5	Kız	13	8. Sınıf
Katılımcı 6	Erkek	12	7. Sınıf
Katılımcı 7	Kız	12	7. Sınıf
Katılımcı 8	Erkek	12	7. Sınıf
Katılımcı 9	Kız	12	7. Sınıf
Katılımcı 10	Kız	11	6. Sınıf
Katılımcı 11	Erkek	11	6. Sınıf
Katılımcı 12	Erkek	10	5. Sınıf
Katılımcı 13	Kız	10	5. Sınıf

2. 3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada nitel veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Katılımcılara, araştırmanın odaklandığı olguyu anlamaya yönelik olarak açık uçlu sorular yöneltilmiş ve onların düşünce yapılarını, deneyimlerini ve algılarını derinlemesine ortaya koymaları hedeflenmiştir. Görüşme yöntemi, araştırmacı ile katılımcı arasında belirli bir amaç doğrultusunda yürütülen ve karşılıklı etkileşime dayanan sözlü bir veri toplama süreci olarak tanımlanabilir (Cohen & Manion, 1994). Bu yöntem, bireylerin doğrudan gözlemlenemeyen duygu, düşünce ve anlam dünyalarına ulaşma açısından etkili bir araç olarak kabul edilmektedir (Patton, 2018). Görüşmeler sırasında, katılımcıların verdiği yanıtlar doğrultusunda gerektiğinde derinleştirici sonda sorular yöneltilmiş ve veri zenginliği sağlanmıştır. Tüm görüşmeler, katılımcıların bilgisi ve rızası doğrultusunda sesli olarak kaydedilmiş ve ardından yazıya aktarılmıştır.

Elde edilen ses kayıtları, her bir katılımcının onayıyla birebir transkribe edilmiştir. Transkripsiyon sürecinde öğrenci ifadeleri değiştirilmeden, doğal haliyle metne dökülmüş; bu sayede özgün dil yapılarının ve anlam vurgularının korunması sağlanmıştır. Araştırmacı, tüm görüşme metinlerini tekrar tekrar okuyarak veriye derinlikli bir bakış geliştirmiş, temaları ve örüntüleri belirlemeye yönelik ön analizler gerçekleştirmiştir.

Veri çözümlemesinde fenomenolojik analiz yaklaşımı benimsenmiştir. Bu doğrultuda, öğrencilerin yaşantılarına dair öznel deneyimlerin betimlenmesi amaçlanmıştır (Giorgi, 2009). Veriler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiş ve bu süreçte Braun ve Clarke'ın (2006)

önerdiği aşamalar takip edilmiştir. İlk olarak, öğrencilerin ifadeleri içerisinde anlamlı veri parçaları ayrıştırılmış ve her birine temsil edici kodlar atanmıştır. Sonrasında, bu kodlar arasında anlam benzerlikleri ve ilişkiler incelenerek daha üst düzey kavramsal gruplamalar yapılmış; eksensel kodlama süreciyle temalar şekillendirilmiştir. Nihayetinde, elde edilen veriler, öğrencilerin politik okuryazarlıkla ilgili yaşantı ve bakış açılarını yansıtan yedi ana tema altında sınıflandırılmıştır. Her bir tema, öğrencilerden doğrudan alıntılarla desteklenerek açık ve geçerli biçimde sunulmuştur.

Araştırmada veri analizinin güvenilirliğini sağlamak amacıyla kodlama işlemleri ikinci bir akademisyen tarafından da incelenmiş ve yorumlanmıştır. Kodlayıcılar arasında anlam birliğini ölçmek amacıyla Miles ve Huberman'ın (1994) geliştirdiği formül kullanılarak görüş birliği oranı hesaplanmıştır. Elde edilen %87'lik oran, nitel araştırmalar için yeterli kabul edilen güvenilirlik düzeyinin üzerinde olup kodlama sürecinin tutarlılığını göstermektedir.

Son olarak, elde edilen tüm veriler fenomenolojik betimleme tekniği kullanılarak analiz edilmiş; öğrencilerin politik okuryazarlık deneyimlerine ilişkin özsel yapılar ortaya konulmuştur. Her bir tema, betimsel analiz yaklaşımı doğrultusunda ayrıntılı biçimde ele alınmış ve katılımcı görüşleriyle desteklenmiştir. Bu süreçte hem bireysel hem de bütüncül analizler yapılarak, araştırmanın amacına uygun anlamlı çıkarımlara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular, öğrencilerin politik kavramlarla kurduğu ilişkileri, toplumsal olaylara duyarlılık düzeylerini ve vatandaşlık bilincini daha derinlikli biçimde ortaya koymaktadır (Giorgi, 2009).

2. 4. Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, veri toplama araçlarının uygulanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ANKAD Yayın Kurulu'nun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir. Araştırma için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu'nun 25.09.2024 tarih ve 471901sayılı kararı ile etik kurul izni alınmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkan temalar ve bu temaları destekleyen doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Katılımcı ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda politik okuryazarlık düzeylerine ilişkin çeşitli temalar belirlenmiştir. Bu temalar; “Devlet İşlerini İdare Etme”, “Seçimlere Katılma”, “Dünyadaki Gelişmelerden Haberdar Olma”, “Farklı Görüşlere Saygı Duyma”, “Politikaya Karşı Tutumlar”, “Medya Araçlarını Kullanma” ve “Düşünceleri Özgürce İfade Edebilme” şeklinde kategorize edilmiştir. Öğrencilerin politik okuryazarlık becerilerine yönelik algı ve değerlendirmelerini yansıtmak amacıyla, görüşme verileri doğrudan alıntılara yer verilerek sunulmuştur.

3. 1. Devlet Yönetimini Anlama ve Değerlendirme Temasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda politik okuryazarlığa ilişkin ilk olarak “Devlet Yönetimini Anlama ve Değerlendirme” teması oluşturulmuştur. Bu tema içerisinde katılımcıların politik konular ve devlet işleri arasında kurmuş olduğu bağlar ve bu konuya yönelik olarak yaptıkları açıklamalar doğrudan alıntılar yoluyla açıklanmıştır.

Katılımcılara politika kavramını nasıl tanımlarsınız sorusu yöneltildiğinde genel olarak devlet işlerini idare etme temasına yönelik cevaplar verdikleri görülmüştür. Katılımcı 2 *“Ben politika kavramını devlet işlerini düzenleme denetim, geliştirme kavramı ile tanımlayabilirim”* diyerek politika kavramından daha çok devlet işlerini düzenlemeyi anladığını ifade etmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 6: *“Politika, siyaset bende daha çok evraklar, devletler arası görüşmeleri ifade ediyor. Siyasetçiler ve devlet adamlarını yani devletlerin başındaki adamları bana çağırıştırıyor.”* diyerek politik konularla devlet yönetimi arasındaki ilişkiye vurgu yapmıştır. Katılımcı 7 devlet yönetimiyle ilgili olarak genel bir çerçeve çizerek politika deyince ne anladığını şu sözlerle ifade etmiştir: *“Bence politika insanların insanlar üzerinde izlediği yol. Bir insanın başka bir insan için yapacağı bir yol. Mesela politikalardan, mesela bir sürü politika şekli var. Bir insanın kendi düşünceleri ve fikirleri doğrultusunda izlediği yoldur. Mesela devlet adamlarını örnek verecek olursak onlar bir yol, bir siyaset belirliyorlar, diğer insanlar da onların belirlediği yollardan gidiyorlar.”* derken, bir başka ifadesinde: *“Bence politik konuları bilen birisi, insanları nasıl etkileyeceğini bilmeli, insanları kendine güvendirilmeli. Nasıl daha iyi konuşabileceğini bilmeli. Mesela yaptığı iş siyasetle ilgili olduğu için siyasetle ilgili bir şeyler bilmeli. Sonuçta bu şeyleri yapmak için siyaset bilgisinin olması lazım. Temel insan haklarını da bilmeli çünkü bunlar bilinmezse insanların hakkına girilebilir.”* sözleriyle politik becerileri gelişmiş bireylerin devlet yönetimiyle ilgili temel becerilere sahip olmasına yönelik olarak düşüncelerini ifade etmiştir.

Politika kavramıyla ilgili olarak Katılımcı 8: *“Politika bir kişi bir yol uyguluyor diğerleri de onun yaptığı şeyi izliyorlar. Yani bir insanın izlemiş olduğu yol. Örnek vermek gerekirse başkanlık seçimleri olabilir, ya da bir ülkenin başka bir ülkeye uyguladığı uygulamalar olabilir.”* derken, Katılımcı 13: *“Devlet işlerinin yapılması ve devlet işlerinin görüşülmesini anlıyorum.”* diyerek politik konular bağlamında seçimler ve devlet yönetimiyle ilgili düşünceler dile getirmişlerdir. Katılımcı 13 devlet işlerinin yönetimiyle ilgili olarak insanlarda bulunması gereken özellikleri vurgulayarak: *“Yani, etkin vatandaş haklarının bilincinde olan, sorumluluklarının bilincinde olan biridir. Politik olaylar da devlet ve milletle ilgili işlerdir. Bu ikisi arasında bir uyum olabilir.”* demiştir. Katılımcı 1 ise devletlerarası bir ilişkiye vurgu yaparak *“Politika bir devletin diğer devletlerle olan ilişkileridir”* ifadelerini kullanmıştır. Bu ifade dikkat çekicidir. Politikanın devletlerarası ilişki olarak tanımlanması temel politik yaklaşım ve politik konuların anlaşılması bağlamında önemli bir veri olarak ele alınabilir.

Katılımcı 12 politika kavramını: *“Bence devlet işleri ile ilgili. Devlet işlerinin yürütmesi anlamına geliyor. Devlet işlerinin düzenlenmesi.”* şeklinde yorumlayarak, devlet işlerinin idare edilmesi temasına yönelik bir açıklamada bulunmuştur. Ayrıca devlet yönetimiyle ilgili olarak Katılımcı 12 tarafından: *“Vatandaşlar çoğu zaman yardım yapılmasını ister, para verilmesini ister. Devlet ise o ülkeyi yönetmeye çalışır para bulmaya çalışır ama vatandaşlar genelde kendilerini düşünürler.”* şeklinde farklı bir yorum yaparak vatandaşların kendi bireysel ihtiyaçlarına yönelik taleplerinin öne çıktığını ama politikanın devlet yönetimiyle ilgili bir durum olarak anlaşılması gerektiğini ifade ederek eleştirel bir yaklaşım ortaya koymuştur. Bu ifadeler devlet, yönetim, iktidar ve vatandaşlık gibi kavramların algılanması açısından önemlidir. Zira politikanın ne için yapıldığı veya politik faaliyetlerin temel amacının ne olduğuyla ilgili genel düşünme biçiminin salt bir yönetim süreci olarak anlaşılması demokratik tutum açısından eleştirilecek bir durum olarak değerlendirilebilir.

Katılımcı 9 devlet işlerinin yönetimiyle ilgili olarak: *“Politika devlet işlerinde veya farklı bir düşüncede ortaya atılan bir görüştür. Bir konu veya bir olayla ilgili teşkilatlanma, düşüncelerini, fikirlerini söylemek. Yani sadece devlet ilişkileri değil her alanda farklı politikalar olabilir.”* ifadelerini dile getirerek devlet yönetiminde farklı fikirlerin varlığına değinmiştir. Katılımcı 5 ise politik konularla devlet yönetimi arasında bir ilişki kurarak: *“Kendi devletin hakkında bir görüşü savunma olarak, başka milletlere karşı kendi ülkesini savunma”*

olarak anlıyorum. Mesela ben Türkiye'de yaşıyorum, başka bir devletle bir sıkıntı, problem yaşanırsa ben kendi devletimi korumak için siyasi bakımdan bir şeyler söyleyebilirim.” demiştir. Benzer şekilde Katılımcı 11 devlet yönetimi ve liderlik konusuyla ilgili olarak: “Herkesin birisine oy vermesi, bir liderin olması ve insanların onun sözünü dinlemesi iyi olur.” diyerek devlet işlerinin idaresiyle ilgili olarak bir liderin olması ve herkesin onun sözünü dinlemesi gibi bir yaklaşım ortaya koymuştur. Politikanın liderlik etrafında tanımlanan bir yönetim anlayışıyla ifade edilmesi dikkat çekici bir durum olarak görülebilir. Konuyla ilgili olarak Katılımcı 4 ise: “Bir devletin kendi devleti adına aldığı kararlar. Yani bir devletin uluslararası ilişkilerde aldığı kararlar.” diyerek, devlet yönetiminin egemenlik ve uluslararası ilişkiler boyutuna vurgu yapmıştır.

3. 2. Seçimlerin ve Politik Katılımın Önemi Kavrama Temasına İlişkin Bulgular

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen ikinci tema “Seçimlerin ve Politik Katılımın Önemi Kavrama” temasıdır. Bu tema içerisinde politik okuryazarlıkla ilgili olarak katılımcıların politik katılım, seçimler, seçimlere katılma, seçimlerin amacı ve önemi gibi konulara yönelik ifadeleri belli bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve katılımcılar tarafından ifade edilen düşünceler doğrudan alıntılarla yoluyla betimlenmeye çalışılmıştır.

Katılımcılar yapılan görüşmelerde politik okuryazarlık konusuyla ilgili olarak verilen cevapların önemli bir kısmının seçimler ve seçimlere katılmakla ilgili konular olduğu görülmüştür. Katılımcı 1: “Seçimlere katılmak bir vatandaşlık görevidir Kesinlikle. 1 milyon kişi dese seçimlere katılmak, benim oyum o partinin geleceğini değiştirmez dese o bir milyon kişi olur. O yüzden seçimlere katılmak geleceği belirler. En azından seçimlere katılmakla bir kişinin oyu bile geleceği belirleyebilir.” diyerek seçimlere katılmanın bir vatandaşlık görevi olduğunu, seçimlere katılarak ülke geleceğinin belirlenebileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 1 bir başka yerde ise politik becerilerin gelişmesiyle siyasal tercihlerin doğru yapılabileceğini ifade ederek: “İleride seçeceğimiz siyasi partinin izleyeceği politikaları takip ettiğimizde onun politikalarının bana daha mı doğru olduğu yoksa diğer partinininki mi daha doğru olduğunu düşünürüm. O daha doğru gelen politikayı seçerim ve bence daha iyi parti seçmiş olurum. Oy kullanırım o partiye.” diyerek konuyla ilgili düşüncelerini ifade etmiştir.

Katılımcı 2: “Ben Seçimlere katılmayı çok önemli buluyorum. Mesela Cumhurbaşkanı seçiyoruz diyelim. 5 yıl boyunca o başkan başta olacak ve biz onu iyi seçmemiz lazım. 5 yıl boyunca o bize neler katacak, neler yapacak, bir faydası olacak mı? Bizi yönetebilecek mi? Ülkemizi kalkındırabilecek mi? İlk başta ben bunun için çok önem verirdim. Eğer oy kullansaydım iyice bir araştırırdım vereceğim partiyi ya da muhtar adayını. Kim bize daha çok katkı sağlayabilir, bu yönde araştırırım yani.” diyerek seçimlere katılmanın neden önemli olduğuna dair düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 3 seçimler yoluyla doğru adayların seçilmesinin önemine vurgu yaparak: “Seçimlere katılmak gerçekten çok önemli yani ülkedeki insanların mutlu ve huzurlu olabilmesi için bizi yönetebilecek iyi bir liderin olması lazım. Ondan ötürü seçimlere katılıp ülkeyi iyi yönetebileceğini düşündüğümüz kişiye oy vermeliyiz.” diyerek seçimler katılarak ülkeyi yönetecek adayların daha doğru bir şekilde seçilebileceğini ifade etmiştir.

Katılımcı 7 seçimlerde doğru aday seçiminin önemine vurgu yaparak: “Bence seçimlere katılmak için doğru kişiyi bulmamız lazım. Sonuçta o kişiyi insanların geleceğini belirliyor. Bu yüzden seçimlere katılacak kişinin doğru kişi olması, eğer biz de katılacak isek önce kendimizi değerlendirmemiz lazım. Yani biz kendimiz ülkeyi yönetemeyeceğimizi bildiğimiz halde katılırsak insanların geleceğine zarar vermiş oluruz.” demiştir. Katılımcı 7 bir başka yerde ise en çok dikkatinin çeken politik olayların seçimler olduğunu ifade ederek: “Benim dikkatimi çeken politik olaylar seçimler. Yani orada bir heyecan yaratıyor. Kimin kime oy vereceği, herkes bir coşkuyla onu izliyor yani çok eğlenceli oluyor.” demiştir. Katılımcı 8 tarafından

seçimlerin ülkenin geleceğini belirlediği ifade edilerek: “*Seçimlere katılmak çok önemli çünkü bir ülkenin geleceğini belirliyoruz seçimlere katılarak.*” sözleriyle seçimler ve ülkenin genel durumu arasında doğrusal bir ilişki kurulduğu görülmektedir.

Katılımcı 10 seçimlere katılmanın insanların duygusal durumuna yansıyan tercih edilme boyutuyla ilgili olarak: “*Seçimlere katılmak gerçekten çok güzel bir şeydir. Bence seçmek ve seçilmek çok güzel bir duygu. Yani böyle biri seni seçerse çok mutlu olursun.*” diyerek konuyla ilgili olarak farklı bir bakış açısı sunmuştur. Aynı katılımcı tarafından dikkatini çeken politik olaylarla ilgili olarak seçimlere gönderme yapılarak: “*Oy kullanmak mesela sadece 18 yaş üstü olmayabilirdi. Farklı yaşlarda da oy kullanılabilir. Yani 18 yaş üstünde olmayanlar oy kullanamıyorlar.*” diyerek oy kullanma yaşıyla ilgili olarak bir eleştirel yaklaşım ifade edilmektedir. Katılımcı 9 güncel seçim süreçlerine vurgu yaparak: “*Yani burada ülkemizi milletimizi kalkındıracak doğru bir aday seçmeliyiz. Zaten bunu da haberlerde kendileri, kendi fikirlerini savunurken kendi düşüncelerini söylerken görüyoruz. Biz de hangisi bize daha yakın daha doğruysa bir milletvekilinden veya bir başkandan daha çok ona yönelerek onu seçebiliriz. Yani geçenlerde başkan seçimi olmuştu bunu da örnek verebilirim.*” sözleriyle düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 5 seçimlere katılmayla ilgili olarak temel haklar penceresinden bir bakış açısı sunarak: “*Seçimlere katılmak, hakkı olan her insan katılmalıdır seçimlere. Çünkü herkesin kendi düşüncesini ifade etmesi gerekir. Herkes oy kullanmalıdır, oy kullanmak sorumluluktur.*” demiş ve temel haklar bağlamında seçimlere katılmanın öneminden bahsetmiştir.

Katılımcı 11 seçimlerde yapılan tercihlerin önemi olduğunu ifade ederek: “*Bence önemli. Eğer yanlış kişiye oy verilirse ve kaybedersek o kişi savaş bile açabilir.*” demiştir. Katılımcı 4 ise seçimler yoluyla yapılan tercihlerin önemine işaret ederek doğru adayların seçilmesinin ehemmiyetinden bahsetmiş ve: “*Seçimlere katılmak önemli çünkü bir kişi nasıl olsa seçimlere katılmadan önce çok reklam yapıyor ama reklamlara çok inanmamalıyız. Çünkü neyin doğru neyin yanlış olduğunu anlamamız lazım. Eğer oy verecek olursak doğru kişi oy vermeliyiz.*” demiştir.

3. 3. Politik Olayları ve Gelişmeleri Takip Etme Temasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmelerde oluşturulan 3’üncü tema “Politik Olayları ve Gelişmeleri Takip Etme” temasıdır. Katılımcılar tarafından politik konular ve dünyadaki gelişmelerle ilgili olarak ifade edilen düşünceler bu tema altında toplanarak doğrudan alıntılarla yoluyla betimlenmiş ve örneklendirilmiştir.

Katılımcı 1 dünyada meydana gelen küresel göç hareketlerine ve bazı ülkelerdeki vize başvurularına atıfta bulunarak: “*Türkiye'nin vize konusunu takip ediyorum, Schengen vizesi. Mesela Türkiye'den yabancı ülkelere gidenlerin durumunu mültecilerin durumunu takip ederim. Almanya'nın ve diğer büyük ülkelerin Türkiye'den giden insanlara kabul etme durumuna bakarım. Eskiden Schengen vizesi başvurularını kabul edilme oranı %16 civarındayken şu an bu oran %5'e düşmüş takip ettiğim kadarıyla. Eskiden Schengen vizesi başvuruları 5 günde halledilebilirken, bu süre son dönemlerde bir ayı bulabilmekte. Genelde bu konularla ilgilenirim. Bir de diğer devletlerin dış işleri ile ilgilenirim.*” diyerek genel olarak politik bilgi ve beceri kategorisinde ele alınabilecek fakat bir yönüyle de dünyada meydana gelen mültecilik, küresel göç hareketleri ve vize başvuruları gibi küresel ölçekli konulara yönelik olarak düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 1 bir başka ifadesinde Filistin ve İsrail arasındaki çatışmalardan ve bu çatışmalarla ilgili olarak dünya devletlerinin ve BM gibi küresel örgütlerini bir şeyler yapmadıklarını ifade ederek: “*Şu son dönemlerde İsrail Filistin savaşı politik olarak çok dikkatimi çekiyor. Aslında Barış'la sağlanabilecek bir konu ama gereksiz yere savaşa götürüldüğünü düşünüyorum. Aynı zamanda dünyadaki diğer devletlerin bu savaşı karşı çıkmadığını özellikle Birleşmiş Milletler diye bir örgüt bir kurum var ülkelerin katıldığı*

ama savaşı istemiyor ama barış yanlısı ama yine de karışmıyor çok fazla.” diyerek düşüncelerini ifade etmiş ve konuyla ilgili olarak genel bir eleştirel yaklaşım ortaya koymuştur.

Katılımcı 2 politik konularla ilgilenmenin faydalarına ilişkin ifade ettiği düşüncelerinde dünyada meydana gelen olayları takip etmeyle ilgili olarak: *“Yani gelecekte yapacağımız şeyler için bilgi sahibi olabiliriz bize bir fikir verebilir. Günümüzde karşılaştığımız bir olay olabilir onunla ilgili bilgi sahibi olabiliriz, politik konularda bilgi sahibi olursak günümüzde yani bazı olaylar oluyor onları anlayabiliriz. Mesela günümüzdeki İsrail Filistin savaşı ile ilgili örnek verebilirim. Mesela biz bir şey yapamıyoruz, elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz ama sosyal mecralardan bazı şeyler yapabiliriz, politik konularda bilginiz olsa. İnsanları bilgilendirebiliriz sosyal medyadan insanlara bilgi verebiliriz.”* diyerek politik konularla ilgilenmenin güncel politik gelişmeleri anlamının yanında, dünyada meydana gelen gelişmeleri de takip etmeye ve anlamaya imkân verdiğini ifade ederek Filistin ve İsrail arasındaki çatışmayı örnek olarak vermiştir. Katılımcı 3 dünyada meydana gelen gelişmelerle ilgili olarak mülteciler ve göçmenlerden bahsederek: *“Yani hiçbir insan ülkesini isteyerek terk etmemiştir. Yani onlar da istemeyerek ülkesinden ayrılmıştır. Yani bu da zor bir durum ama onların da ülke içerisinde hiçbir sorun ve problem çıkarmaması lazım. Eğer böyle sıkıntı ve problem çıkarmayacaksa hani insanlar da rahatsız etmeyecekse problem yok ama gelip de insanlar rahatsız edecek davranışlarda bulunacaklarsa burada problem ve sıkıntı olur.”* demiştir.

Katılımcı 6 dünyada meydana gelen sorunlar ve bu sorunların çözümüyle ilgili olarak: *“Kavgacı olmamalıyız. Bu savaşlarda en çok örnek vereceğimiz şu anki savaşlar. Çok kavgacı yaklaşıyorlar. Sözlü bir dille bu anlaşmaya başvurulmalı yani. Sorunlar kavga etmeden de çözülebilir.”* diyerek dünya barışının korunabilmesi için diyalog kurulmasının öneminden bahsetmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 7 dünya barışının korunabilmesi için: *“Bence ilk önce sorunun neden kaynaklandığını bulmamız lazım. Böylece o sorunu daha iyi anlayabiliriz. Belki tarafların neden böyle yaptığını anlayabiliriz. Sonra bu yolla ilgili bir çözüm bulmaya çalışırız ve her iki tarafı da anlaştıırıp çözüm bulabiliriz.”* diyerek düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 7 dünyada meydana gelen gelişmeler ve güncel konular arasında göçmenlik ve mültecilik durumlarından bahsederek: *“Bence iyisi de olabilir kötüsü de olabilir. Her şekilde onlara empatiyle yaklaşmamız lazım. Sonuçta onlar da bir insan. Sonuçta onlar ülkelerini bırakmış tüm yaşantılarını, anılarını her şeylerini bırakmışlar ve buraya gelmişler ve burada yeni bir yaşantı kurmaya çalışıyorlar. Elimizden geliyorsa onlara yardım etmeliyiz çünkü onların da yardıma ihtiyacı var. Sonuçta burayı tanımıyorlar bilmiyorlar ne yapacaklarını bilmiyorlar ve kendilerini yalnız hissediyorlar bu ülkede.”* diyerek ülkesini terk ederek başka ülkelere sığınan insanlara karşı anlayışlı ve hoşgörülü davranmak gerektiğini ifade etmiştir.

Katılımcı 8 dünyada meydana gelen sorunlar ve bu sorunlara ilişkin bir çözüm yolu ifade ederek: *“İlk önce o sorunları neden kaynaklandığını öğrenmeliyiz. Sonra onun için çeşitli kaynaklardan ve bazı insanlarla konuşarak ona bir yol belirleyebiliriz. Eğer savaş varsa ateşkes olabilir.”* ifadelerini kullanmıştır. Daha sonra mülteciler ve göçmenlerden bahsederek: *“Bence onlara önyargılı bir şekilde yaklaşmamalıyız çünkü onlar da belki buraya gelmek istemiyorlardı. Savaş veya maddi sıkıntılar nedeniyle buraya gelmişler. Bence onlara yardım etmeliyiz.”* diyerek cevap vermiştir. Katılımcı 13 dünyada meydana gelen politik gelişmelerle ilgili olarak benzer şekilde mülteciler ve göçmenlerden bahsederek: *“Ben ülkesini terk ederek gelen insanlara yardım etmek gerektiğini düşünüyorum. Onları dışlamamalıyız yardımcı olmalıyız ama onlar da buradaki kurallara uymalıdır.”* demiş ve yardım yapmanın önemine vurgu yaptıktan sonra belli kuralların olduğunu, bu kurallara uymanın mülteciler ve göçmenler için bir zorunluluk olduğunu belirtmiştir. Katılımcı 9 empati odaklı bir bakış açısıyla mülteciler konusuna vurgu yaparak: *“İnsanlar savaş durumundan dolayı böyle oluyor. Buna örnek olarak Suriyelileri örnek verebilirim. Çok sayıda Suriyeli savaştan kaçarak Türkiye’ye yerleştiler. Bunun en büyük nedeni, en büyük önemli faktörü savaş. İnsanlar yani savaştan dolayı kaçarak*

buraya gelmişler. Bence bu insanlara karşı anlayışlı davranmalıyız. Çünkü onlar da kendi ülkelerini bırakarak buraya gelmişler. Kim ülkesini bırakarak buraya gelmek ister? Allah göstermesin bir savaş olsa ve Türkiye'den gitseydik, gittiğimiz yerde bize kötü davranırsalardı tabii ki hiç mutlu olmazdık.” diyerek ülkesini terk etmek durumunda kalan insanların durumunun anlaşılmasının gerekliliğinden bahsetmiştir. Katılımcı 5 dünyada meydana gelen olayları kavramaya yönelik olarak mülteciler konusundan bahsederek: *“Ben onların yerinde olsaydım gerçekten çok üzülürdüm. Devletini, yurdunu belki de mahallesini bırakıp geliyorlar. Bir yandan da şöyle bir şey var savaş yani direnebilirler diye düşünüyorum ama gelirlerse de bizim de kapımızı açmamız gerekir, yapmazsak ayıp olur.”* diyerek mülteci olarak ülkesini terk etmek durumunda olan insanların yaşadıklarını anlamaya çalıştığını ifade ederken, ülkelerini terk etmek yerine direnmelerinin veya savaşmalarının da gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı 11 benzer şekilde: *“Yani ben iyi davranırım da yani o bana karışırsa şey yaparsa olay değişir kızabilirim. Nasıl biri olduğuna bağlı.”* demiştir.

Dünya barışının korunmasıyla ilgili olarak Katılımcı 10 dünyada meydana gelen çeşitli problemlere ve bu problemlerin çözümüne ilişkin olarak: *“Bence herkesin fikri alınmalıdır. Herkes bir fikir sorulduğunda cevap verebilir bu da olayların çözülmesini sağlar.”* diyerek diyalog kurmanın, insanların karar alma süreçlerine katılmasının gerekliliğinden bahsetmiştir. Katılımcı 5: *“Mesela İsrail Filistin savaşısını örneklendirmek istiyorum çünkü İsrail Filistin'e bir sömürge gibi davranıyor. Bu konu benim çok dikkatimi çekiyor. Ben bunun yanlış olduğunu düşünüyorum. Bunun yapılmaması gerekir.”* diyerek dünyada meydana gelen güncel gelişmelere ilişkin düşüncelerini ifade etmiştir. Aynı katılımcı dünyada meydana gelen sorunların çözümüyle ilgili olarak *“Mesela iki devlet arasında bir politik sorun varsa iki devletin de yetkilileri toplanarak görüşmeler yaparak oy vererek karar almalılar. İnsanlar bir araya gelerek hangi görüşün doğru olduğunu tartışarak bir yol bulabilirler.”* demiştir. Katılımcı 11 de dünyada meydana gelen politik gelişmelere örnek olarak İsrail ve Filistin arasında devam etmekte olan savaşını örnek vererek: *“İsrail Filistin savaşı dikkatimi çekiyor. Yani onların hepsi ölüyor kaçıyorlar direnmiyorlar. Ben olsam direnirdim, kendimi savunurdum kaçmazdım.”* demiştir.

Katılımcı 4 dünyadaki politik konularla ilgi olarak *“Yani dünyadan meydana gelen olayları takip etmek gerekir. Örnek verecek olursak mesela ekonomi onu takip edersek eğer bir yere yerleşeceksek o yerin ekonomisi fiziksel ve coğrafi özelliklerini bilmek gerekir daha iyi tanıyarak oraya yerleşebiliriz.”* diyerek dünyadaki ekonomik gelişmelerin takip edilmesi ve buna göre yerleşme tercihinin yapılabileceğinden bahsetmiştir. Bir başka ifadesinde ise teknoloji alanında meydana gelen gelişmelerin dünyadaki gelişmelerin takip edilmesine yardımcı olduğunu ifade ederek: *“Bilgiye daha hızlı ulaşabiliriz. Dünyada olan haberlere daha net ve açık bir şekilde ulaşabiliriz. Devletlerarası ilişkilerden, ekonomi, teknolojinin gelişmesi ile ilgili bilgilerden haberdar olabilir.”* diyerek teknoloji alanındaki gelişmelerin dünya gündemini yakından takip etmeye imkân sağladığını ifade etmiştir.

3. 4. Farklı Görüşleri Anlama ve Saygı Duyma Temasına İlişkin Bulgular

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde politik konularla ilgili farklı düşüncelerin ifade edilmesi, farklı görüş ve düşünceleri savunan insanlarla kurulacak ilişkiler bağlamında ifade edilen konular “Farklı Görüşleri Anlama ve Saygı Duyma” teması altına toplanmıştır. Katılımcılar tarafından ifade edilen düşünceler doğrudan alıntılar yapılarak örneklendirilmiştir.

Katılımcı 1 politik konularda çok aşırı ve sert fikirler olmadığı sürece farklı görüşlere karşı anlayışlı olduğunu ifade ederek: *“Görüşler farklı olabilir. Hangi politik görüş olduğuna bağlı. Bana aşırı ters bir politik görürsem onunla kavga etmem ama benden uzak durmasını isterim. Ama daha ılımlı ve normal bir politik görüşse benden daha farklı olsa bile onunla arkadaş olabilirim ve iyi geçinebileceğimizi düşünüyorum. İnsanları politikaya göre çok uç örnekler*

olmadığı sürece yargılamamamız lazım bence.” demiştir. Bir başka ifadesinde: “Siyasi görüşlerimin eleştirilmesi beni çok rahatsız etmez. Yapılan eleştiri tabii ki önemli eğer olumlu eleştiri yapılıyorsa bu eleştirilere dikkate alırım saygı duyarım ama sert, aşırı eleştiriler de tabii ki beni rahatsız eder.” diyerek politik konularda eleştiriye açık olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 2 farklı politik görüşlerle ilgili olarak: “İlk önce benim fikrime çok uzak olmaması gerek yani o kişi mesela görüşlerini beyan edebilir bana uymayabilir ama saygım sonsuzdur ama tabi içten içe şey yapabilirim. Ona karşı soğuyabilirim ama yine de saygım vardır. O politik olaya ve de yani çok vahşi yani vahşi dediğim kötü yani sert şekilde yaklaşmam.” diyerek hoşgörü odaklı bir bakış açısının olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı 3 benzer şekilde farklı düşüncelerle karşılaştığında hoşgörü esasa alarak hareket etmek gerektiğini ifade ederek: “İlk başta Tabii ki de şaşırıyorum ama tabii ki de saygı da duyarım çünkü onun düşüncesini neden olduğunu o düşünceye neden sahip olduğunu bilmiyorum. Onun için ön yargılı yaklaşmam yani o yüzden saygı duyarım pek bir şey demem. Sadece nedenini duymak isterim. Ondan bir cevap beklerim kendi düşüncemi de ona güzel bir şekilde ifade etmek isterim.” sözleriyle düşüncelerini ifade etmiştir. Katılımcı 6 da farklı görüşler karşısında saygıyı esasa aldığı ifade ederek: “Yani o kişinin farklı görüşüne saygı duyarım yani aşağılayıcı hitap tarzını kullanmam. O da onun bir fikridir saygı duyarım kavgacı yaklaşmam.” demiştir.

Katılımcı 7: “Ben yani o kadar çok fazla bir şey yapmam. Onun fikirlerine saygı duyarım sonuçta herkesin fikri kendine özgüdür ve kimse onun fikrine karışamaz onun için de saygı duymalıyız.” diyerek düşünsel farklılıkları özgürlükler bağlamında değerlendirmiştir. Katılımcı 8 farklı düşüncelerin yeni fikirlerin gelişmesine imkân sağladığını ifade ederek: “Önyargılı yaklaşmam ve onun politik görüşlerini dinlerim. Eğer yanlış bir şey olursa kendi politik düşüncemi de katarak onu düzeltirim.” demiştir. Katılımcı 13 ise farklı görüşlere karşı eleştirel yaklaştığını ifade ederek: “Yani önce onun doğruluğunu kontrol ederim yani doğru mu bilgi edinmiş, yanlış bir bilgi mi edinmiş, gerçekten o konu ile ilgili bilgili mi diye bakarım. Yani eleştiririm onu anlamaya çalışırım.” diyerek konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir. Katılımcı 9 farklı düşüncelerle karşılaşılması halinde saygılı davranılması gerektiğinden bahsederek: “Her insanda olan bir şeydir benim de bazı kişileri eleştirdiğim oluyor bence bu normal bir şeydir. Eğer senin hakkında kötü bir şey düşünüyorsa bunun için sinirlenip kavgaya çıkmaya gerek yok. Başkalarını görüşlerini paylaşmak dinlemek bence daha iyidir.” demiştir.

Katılımcıların büyük bir kısmı tarafından farklı görüşlere karşı hoşgörü ve saygılı davranmanın gerekliliğinden bahsedilirken Katılımcı 5: “Yani arkadaşımın farklı görüşleri olabilir. Herkesin sonuçta bir düşünce özgürlüğü vardır. Onun düşüncelerini önce bir dinler sonra kafamda bir analiz ederim. Ondan sonra kendi düşüncelerimi de söylerim. Arkadaşım benim düşüncelerime katılırsa bir sıkıntı olmaz katılmazsa da benim için bir şey değişmez.” sözleriyle cevap verirken, bir başka ifadesinde “Ben saygı duymam açıkçası. Çünkü o benim görüşüm, kimse bunu eleştiremez.” diyerek politik konularda farklı görüşlere ve eleştiriye karşı farklı bir yaklaşım ifade etmiştir. Katılımcı 11 farklı görüşlerle karşılaşılması durumunda ne hissettiğiyle ilgili olarak empati yapmanın önemine vurgu yaparak: “Yani empati kurarım o öyle düşünüyor, ben de böyle düşünüyorum farklı işte.” demiştir. Katılımcı 4 ise farklı görüşlerin bir imkân olabileceğine yönelik olarak: “Öncelikle saygı duyarım kendi bildiklerimi ölçmeye çalışırım. Eğer ben yanlış biliyorsam o da doğru biliyorsa onun yanlışını çıkarmam. Eğer ben yanlış biliyorsam ondan yardım alırım. Mesela bana doğru yolu gösterir misin, bu doğru yol nasıldır? Karşımdaki kişiye saygı gösteririm.” ifadelerini dile getirmiştir.

3. 5. Politik Konular ve Olaylar Karşısında Tutum Geliştirme Temasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmelerde politik olaylara ilişkin tutumlar, yaklaşımlar, genel farkındalık düzeyleri, politik olayları bilme ve kavrama durumlarına yönelik ifadeler “Politikaya Karşı Tutumlar” teması altında toplanmıştır. Katılımcılar tarafından ifade edilen düşünceler doğrudan yapılan alıntılarla yoluyla betimlenmiştir.

Katılımcı 2 “Yani ben pek ifade edemiyorum çünkü kötü biraz. Politik konularla alakam falan, ilgilenmiyorum çok?” diyerek politik konularla ilgisinin olmadığını ifade etmiş ve bu durumun gerekçesini ise: “Yok yani ben yaşımla ilerlediğinde bu konulara ilgi ve alakamın artacağını düşünüyorum ama şimdi yaşımdan dolayı pek kafam dağılmasın diye bakmıyorum yani” diyerek açıklamıştır. Katılımcı 8 de benzer şekilde: “Ben politik konularla öyle çok fazla ilgilenmiyorum. Bakmıyorum da yani ben bu konu hakkında bilgili değilim. Bu konularda bilgim biraz düşük.” sözleriyle politik konularla ilgilenmediğini ifade etmiştir. Katılımcı 7 ise: “Bu konuda çok fazla bilgim yok ama araştırdığım zaman bu konuyu öğreneceğimi düşünüyorum.” diyerek konuyla fazla ilgilenmediğini ama ilgilenmesi durumunda olayları kavrayabileceğini ifade etmiştir. Katılımcı 13 de benzer şekilde politik konularla ilgili olarak: “Ben kendimi bu konuda yeterli hissetmiyorum.” ifadelerini kullanmıştır. Aynı şekilde Katılımcı 9 yaşa bağlı olarak politik konularda kendisini yeterli hissetmediğini söyleyerek: “Ben bu konuda çok yeterli olduğumu düşünmüyorum. Biraz da yaşla alakalı. Yani yaşımdan dolayı bu konulara çok ilgilenmedim, çok bilgi sahibi değilim.” demiştir.

Katılımcı 2: “Yani gelecekte yapacağımız şeyler için bilgi sahibi olabiliriz bize bir fikir verebilir gününüze karşılaştığımız bir olay olabilir onunla ilgili bilgi sahibi olabiliriz. Politik konularda bilgi sahibi olursak, günümüzde yani bazı olaylar oluyor onları anlayabiliriz. Mesela günümüzdeki İsrail Filistin savaşı ile ilgili örnek verebilirim. Mesela biz bir şey yapamıyoruz Elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz ama sosyal mecralardan bazı şeyler yapabiliriz, politik konularda bilginiz olsa. İnsanları bilgilendirebiliriz, sosyal medyadan insanlara bilgi verebiliriz.” diyerek, politik konulardaki bilgi ve becerinin dünyada meydana gelen olayları daha rahat bir şekilde kavramaya imkân sağladığını ifade etmiştir. Katılımcı 3 politik konuları kavramının önemini ifade etmek için: “Düşüncemizi kolay ifade edebiliriz yani kendi düşündüğümüz şeyi kolay savunabiliriz. Bu tarz özellikler bize fayda sağlayabilir. İnsanlar bilgi edineceği yeni şeyler öğrenmiş olurlar.” ifadelerini kullanarak cevap vermiştir. Katılımcı 10 ise: “Mesela şimdiden siyasi konuları takip edersek, gelecekte ne yapacağımızı az çok öğrenebiliriz.” diyerek siyasi konularla ilgilenmenin politik konuların daha iyi anlaşılabilmesine yardımcı olabileceğini ifade etmiştir.

Katılımcı 6 politik konularla ilgili olarak: “Ben şu an çok bilmiyorum ama ilgi ve alakam yok. Hiç de sevmiyorum, hiç de alakam yok.” diyerek politik konularla ilgili çekincelerini ifade ederken bazı politik konuların dikkatini çektiğini ifade ederek: “Seçimler ve savaşlar benim dikkatimi çekiyor. Yani bunlar genelde hep kötü yoldan biliniyor ama ateşkes imzalayarak ve konuşarak bu sorunlar çözülmeli bence.” diyerek politik gündeme ilişkin bildiklerini ve konuyla ilgili dikkatinin çeken konuların savaşlar ve seçimler olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 7’de politik olaylar arasında seçimlerin dikkatini çektiğini ifade ederek: “Benim dikkatimi çeken politik olaylar seçimler yani orada bir heyecan yaratıyor. Kimin kime oy vereceği, herkes bir coşkuyla onu izliyor yani çok eğlenceli oluyor” demiş ve seçim sürecinde yaşanan olayların dikkatini çektiğini, kendisini heyecanlandığını ifade etmiştir. Katılımcı 7 politik konularla ilgilenmenin faydasını ifade etmeye yönelik olarak: “Bence politik konuları bilirsek bu konuları daha iyi kavrayabiliriz. Onun gibi daha iyi konuşabiliriz, daha iyi kendimizi ifade edebiliriz, insanlar bize güvenebilirler. Yani bu şekilde çok şey katabilir bize. Mesela dünyada meydana gelen olayları eğer politikayı bilirsek daha iyi anlayıp çözebiliriz.” diyerek, politik konularla ilgilenmenin kişisel yeteneklerin gelişmesine ve dünyada meydana gelen olayların anlaşılabilmesine imkân sağladığını ifade etmiştir. Katılımcı 12: “Yani bence çok fazla kavga oluyor. İnsanlar para için çoğu zaman kavga ediyorlar.” ifadelerini dile getirmiştir. Katılımcı 4 ise konuyu farklı bir bakış açısıyla ele alarak: “Şu an herkes Filistin İsrail savaşını örnek veriyor ama ben farklı bir şey söylemek istiyorum. Şu son zamanlarda ekonomik durum bence çok dikkatimi çekiyor. Bakkala gittiğimde her şeyde aşırı bir artış görüyorum. Yani bunun da bu ülkeyi yönetenlerle ilgili olduğunu düşünüyorum. Saygı duymak

gerekir ama ben bunu yönetenlerle alakalı bir durum olarak görüyorum.” diyerek ekonomik soruların ülke yönetiminden kaynaklandığını ifade ederek farklı bir politik tutum ifade etmiştir.

3. 6. Politik Olayları Anlamak İçin Medya Araçlarını Kullanma Temasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde, katılımcılar tarafından politik konuların takip edilmesi, bu amaçlar doğrultusunda çeşitli basın yayın araçların kullanılmasıyla ilgili olarak dile getirilen ifadeler “Politik Olayları Anlamak İçin Medya Araçlarını Kullanma” teması altında toplanmıştır. Temaya ilişkin ifadeler doğrudan yapılan alıntılarla yoluyla betimlenecektir.

Katılımcı 1 politik olayların takip edilmesinde medya araçlarının rolüne ilişkin olarak: *“Görüşlerimizi paylaşmalıyız. Bunu bir sürü medya aracı var onlarla ifade edebiliriz. Yani çok önemli olarak değerlendiriyorum herhangi bir medya aracı olmasa kimse görüşlerini paylaşamaz sadece mitinglerle duyurabilirdi. O da mitinglerin yapılacağı yerler kısıtlı olacağından dolayı zor olurdu yani. Mesela İstanbul’da yapılan bir miting de eğer mesela haberlerde gazetelerde gördüğümüz kadar olsaydı sadece olaydan haberdar olurduk. Televizyonda gördüğümüz zaman heyecanı ve olayı daha iyi anlıyoruz. Mesela televizyonda duyuru da yapılıyor bu da bence daha etkileyici oluyor.”* diyerek politik olayların medya araçlarıyla daha etkili bir şekilde paylaşılabildiğini ifade etmiştir. Bir başka ifadesinde: *“Sosyal medya olabilir örnek vermek gerekirse Twitter Facebook ve Instagram gibi. Orada mesela mesaj olarak şu vaatleri veriyorum, bana oy verirsiniz bu vaatleri gerçekleştireceğim. Bana oy verirsiniz bu vaatleri gerçekleştireceğim diyorlar. İnsanlar bu vaatleri gerçekleştirebileceğini düşünüyorlarsa o partiye oy veriyorlar.”* sözleriyle politik konularda düşüncelerin sosyal medya araçlarıyla etkili bir şekilde ifade edileceğini, politik çalışmaların yapılmasında sosyal medyanın kolay olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcı 2 sosyal medya aracılığıyla paylaşılan düşüncelere yönelik bir eleştiri ortaya koyarak: *“Yani teknolojik aletlerin gelişmesi yani insanların fikirlerini sunmasını biraz geciktirmiş olabilir yani sosyal medyada paylaşılan konular neyse çoğu insan da onu tekrar edip ona uymaya çalışıyor yani ben de bunu yapayım yani fikirler hep aynı yönde toplanıyor.”* demiş ve sosyal medyanın insanların düşüncelerini yönlendiren, kimi zaman yanlışların doğru gibi gösterilmesine hizmet eden bir yola dönüştüğünü dile getirmiştir.

Katılımcı 3 medya araçlarının politik konuların paylaşılmasına olan etkisiyle ilgili olarak *“Aslında paylaşılmasında ve medya araçlarının katkısı çok önemli mesela bunlar olmasa daha az insan duyardı. Dünyanın öbür ucundaki bir olaydan bizim haberimiz olmazdı ama teknolojik aletlerden ötürü her şeyden dün Amerika’da olan bir olaydan, öbür kıtalarda olan olaylardan çok rahatlıkla haberdar olabiliyoruz.”* ifadeleriyle düşüncelerini dile getirmiştir. Katılımcı 6 ise teknolojiye meydana gelen değişimin düşüncelerin paylaşılabilmesi için yeni imkânlar sunduğunu ifade ederek: *“Teknolojik aletlerin gelişmesi insanların fikirlerinin daha açık bir şekilde ifade etmesini sağlar. Yani insanlar o kitle iletişim araçları ile birlikte kendini sosyal medyada daha rahat bir şekilde ifade edebilirler.”* demiştir. Katılımcı 7 bazı sosyal medya ortamlarında yeteri kadar özgürlük olmadığına yönelik olarak: *“Bence kötü etkiler çünkü mesela sosyal medyada savaşla alakalı bir fikrimizi ifade ediyoruz. Hemen o fikir kaldırılıyor. Böylece düşünce özgürlüğümüzde kısıtlanmış oluyor. Böylece düşüncemiz rahat bir şekilde ifade edemiyoruz. Düşüncelerimiz kısıtlanabiliyor kendimizi rahat bir şekilde ifade edemiyoruz. Böylece kendimiz tam olarak olamıyoruz. Başka yapay bir insan oluyoruz. Bu yüzden de fikirlerimizi tam olarak ifade edemiyoruz. İnsanlar tarafından düşüncelerimiz ne düşündüğümüz ne yaptığımız onlar tarafından görünmüyor.”* ifadelerini dile getirmiştir.

Katılımcı 8 medya platformlarında paylaşılan haberlerin olumlu etkilerinin yanında olumsuz sonuçlarının da olabileceğini ifade ederek: *“Bence bu konuda kötü katkıları da var İyi katkıları*

da var. Mesela yardım faaliyetleri yapılır mesela bunlar iyi katkılardır ama kötü etkileri de var. Yanlış haber vererek insanları kötüye yönlendirebiliyorlar.” sözleriyle konuya farklı bir boyut katmıştır. Katılımcı 10 ise bazı yanlış oyunların yaygınlık kazanmasında sosyal medya ve internet ortamlarının etkili olduğunu ifade ederek: “Yani sosyal medyada veya başka bir iletişim aracında şimdiki ne görürse onu yapıyorlar. Mavi balina diye bir oyun vardı, herkes onu oynuyordu. Bence bu yönüyle düşünce özgürlüğünü kötü etkiliyor. Ben de bunu yapsam bir şey olmaz diye hareket ediyorlar.” ifadelerini kullanmıştır. Katılımcı 9 teknolojinin gelişmesiyle bilgiye ulaşmanın kolaylaştığını ifade ederek: “Çok şeyi televizyondan internetten duyabiliyoruz faydalanabiliyoruz yani düşünce özgürlüğünü çok iyi bir şekilde etkiliyor. Yani bir düşünce, bir konu hakkında bakmak istiyorsak bu kütüphanelere gitmemize gerek yok internetten bunu hemen araştırıp öğrenebiliriz.” demiştir. Katılımcı 9 medya araçlarının gelişimi ve değişimin düşüncelerin ifade edilmesine olan etkisini açıklamak için: “Bir fikir veya bir düşünceyi bir telgrafla veya mektupla yaymak çok uzun sürebilir ama bunu internete atabilirsek çok insan bundan faydalanabilir ve insanlar bundan yararlanıp paylaşabilirler.” diyerek konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir.

Katılımcı 4 ise eleştirel bir yaklaşımda bulunarak: “Bazen katkısı da var ama katkısı olmayabilir de. Ben önce olumsuz tarafından başlayayım. Olumsuz tarafı herkes kendi fikirlerini öne sürüyor, neyin doğru neyin ne yanlış olduğunu çok fazla seçemiyorsun. Birisi önce bir şey ortaya atar daha sonra diğerleri onu o şekilde kabul edebilir. Olumlu açıdan bir örnek vermek gerekirse cumhurbaşkanımız bir açıklama yapar onu herkes medyada daha hızlı ve daha kolay bir şekilde duyabilir.” medya araçlarını kullanırken doğru bilgiye ulaşmak için dikkatli olunması gerektiğini diğer taraftan mevcut siyasal gündemin takip edilebilmesi için medya araçlarının etkili bir şekilde kullanılması gerektiğine vurgu yapmıştır.

3. 7. Politik Konularda Düşünceleri Özgürce İfade Etme Temasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmelerde politik konularda düşüncelerin özgür bir şekilde ifade edilmesine yönelik görüşler “Politik Konularda Düşünceleri Özgürce İfade Etme” teması altında bir araya getirilmiştir. Katılımcılar tarafından ifade edilen düşünceler doğrudan yapılan alıntılarla yoluyla betimlenecektir.

Katılımcı 8 politik konularla ilgilenmenin düşüncelerin etkili bir şekilde ifade edilebilmesine imkân sağladığına yönelik olarak: “Yani etkili bir insan olmamı sağlayabilir ve kendimi daha iyi ifade etmemi sağlar.” diyerek düşüncelerini dile getirmiştir. Katılımcı 13 ise: “Mesela kendi düşüncelerini ifade edebilir, kendi düşüncelerini söyleyebilir.” diyerek politik konularla ilgilenmenin düşüncelerin ifade edilmesine katkı sağladığını söylemiştir. Aynı zamanda Katılımcı 13 sivil toplum kuruluşlarında kendi iradesiyle görev alabileceğini ifade ederek: “Sivil toplum kuruluşları var bu bazı dernekler. Bunların çalışmalarına katılarak çalışmak isterim. Bu sayede insanlara yardım edebilirim. Bence birlik beraberliği artırır.” ifadelerini kullanmıştır.

Katılımcı 12 düşüncelerin özgürce ifade edilebilmesinin normal bir süreç olduğunu ifade ederek: “Yani bir seçim yapmaları gerektiğini düşünürüm yoksa aralarında tartışma çıkabilir. Yani herkes farklı düşünebilir.” sözleriyle düşüncelerini dile getirmiştir. Katılımcı 11 politik konularla ilgilenmenin düşüncelerini rahat bir şekilde ifade edilebilmesine olanak tanıdığını ifade ederek: “Düşüncelerimizi herkesle paylaşabiliriz.” demiştir.

Katılımcı 3 teknoloji alanında ortaya çıkana gelişmelerin düşüncelerin özgür bir şekilde ifade edilebilmesine imkân sağladığını belirterek: “Bence olumlu bir şekilde ifade etmektedir. İnsanlar kendilerine daha olumlu ve daha iyi bir şekilde daha çok insana ifade edebiliyor. Düşüncelerini daha kolay bir şekilde ifade ediyor, yani düşüncelerini daha geniş çaplı bir kitle duyuyor düşüncesini. Ben bundan dolayı olumlu olduğunu düşünüyorum.” diyerek düşüncelerini dile getirmiştir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin politik konulara ilişkin düşünceleri yedi ana tema altında toplanmıştır. Bu temalar *Devlet Yönetimini Anlama ve Değerlendirme, Seçimlerin ve Politik Katılımın Önemi Kavrama, Politik Olayları ve Gelişmeleri Takip Etme, Farklı Görüşleri Anlama ve Saygı Duyma, Politik Konular ve Olaylar Karşısında Tutum Geliştirme, Politik Olayları Anlamak İçin Medya Araçlarını Kullanma, Politik Konularda Düşünceleri Özgürce İfade Etme* olarak belirlenmiştir. Bu bölümde fenomenin yapısını oluşturan bileşenler ele alınarak, alinyazında yapılan benzer çalışmalar ışığında tartışılmış ve birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Yapılan görüşmelerde öğrencilerin politik konularla ilgili düşüncelerinin önemli bir kısmının *Devlet Yönetimini Anlama ve Değerlendirme* teması altında toplandığını göstermektedir. Devlet işlerini düzenleme, devletlerarası ilişkiler, siyasetçiler, devlet adamları, devleti yöneten kişiler gibi ifadeler devlet yönetimiyle ilgili temel kavramların öğrenciler tarafından bilindiğini göstermektedir. Bir katılımcı tarafında politikayla ilgili olarak: *“Bence politika insanların insanlar üzerinde izlediği yol. Bir insanın başka bir insan için yapacağı bir yol. Mesela politikalarından, mesela bir sürü politika şekli var. Bir insanın kendi düşünceleri ve fikirleri doğrultusunda izlediği yoldur. Mesela devlet adamlarını örnek verecek olursak onlar bir yol, bir siyaset belirliyorlar, diğer insanlar da onların belirlediği yollardan gidiyorlar.”* şeklinde dile getirilen ifadeler, politikanın insan yaşamındaki yerine ilişkin olarak net ve bir düşünce biçimi olarak değerlendirilebilir. Devlet yönetimi için yapılan seçimler ve bu seçimler sonrasında devlet adamlarının seçilmesine yönelik olarak katılımcıların genel bilgilere sahip olduğu görülmektedir. Nitekim bir katılımcı devlet yönetimiyle ilgili olarak *“Başkanlık seçimleri olabilir ya da bir ülkenin başka bir ülkeye uyguladığı uygulamalar olabilir.”* ifadesini kullanmıştır. Bu ifadeler seçimlerin devlet yönetimindeki yerini ve devlet politikalarının seçilen devlet adamları tarafından belirlendiğinin katılımcı öğrenciler tarafından bilindiğini göstermektedir. Bir başka katılımcı da benzer şekilde *“Devlet işlerinin yapılması ve devlet işlerinin görüşülmesini anlıyorum.”* ifadelerini kullanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, katılımcıların siyasi konularla ilgilenen bireylerin politikaya ilişkin temel bazı yeterliliklere sahip olması gerektiğini düşündüğünü göstermektedir. Ayrıca, bu kişilerin insanları nasıl etkileyebileceklerini ve düşüncelerini nasıl ifade edebileceklerini bilmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Fakat bireysel kabiliyetlerin güç ve imkânlarla birleşmesi ve bunun sonucunda ortaya çıkabilecek problemlere vurgu olarak değerlendirilebilecek *“Temel insan haklarını da bilmeli çünkü bunlar bilinmezse insanların hakkına girilebilir.”* ifadesi oldukça dikkat çekicidir. Tarihsel süreçte politikayla uğraşan kişilerin kimi zaman hak ve adalet çizgisinden uzaklaştıkları yönündeki temel düşünce biçimine atıfta bulunan bu sözler, politikacıları genel anlamda eleştiren bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Katılımcıların politikayı, bu alanda faaliyet gösteren kişilerin iletişim ve konuşma becerileri, ikna kabiliyetleri ve maddi imkânlarıyla ilişkilendirmesi dikkat çekici bir noktadır. Modern dünyada hak, hukuk ve adaletin esas alınması gerekirken, bireysel kabiliyetlerin belirleyici olduğu bir politik sistemin kendi içinde birçok sorun doğurması kaçınılmazdır. Ancak tarihsel gerçeklik, siyasetin çoğunlukla başarılı devlet adamları tarafından yürütüldüğünü de ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, insanların etkili bir lideri ve karizmatik bir yöneticiyi tercih etmeye daha meyilli olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir (Weber, 1947).

Politik konularda genel bir teamül olarak devlet adamlarının ve yöneticilerin eleştirilmesi çoğu zaman olağan bir durum olarak kabul edilse de bir katılımcının: *“Vatandaşlar çoğu zaman yardım yapılmasını ister, para verilmesini ister. Devlet ise o ülkeyi yönetmeye çalışır para bulmaya çalışır ama vatandaşlar genelde kendilerini düşünürler.”* ifadesi gerçekten dikkat çekicidir. Aslında bu ifadeler devlet yönetimiyle ilgili işlerin zorluğuna, bir yönüyle taşıdığı risklere işaret etmektedir. Politikacıların halkın bitip tükenmek bilmeyen isteklerine maruz

kaldığı yönündeki bu düşünce biçimi, devlet yönetiminin halkı idare etme yönündeki genel siyaset tanımına uygun bir şekilde ifade edildiğini göstermektedir. Katılımcıların yaş aralığı düşünülecek olduğunda bu temel düşünme biçiminin bu kadar net bir şekilde vurgulanması, toplumsal yargıların sosyal öğrenmeyle bir şekilde tevarüs edildiğini göstermektedir.

Devlet yönetimiyle ilgili olarak ortaya çıkan görüşlerin odaklandığı bir diğer alan da haklar ve sorumluluklardır. Katılımcılar vatandaşların haklarının olduğunu ifade ederek, temel insan haklarına saygılı olunması gerektiğini ifade etmiş ve devletin insanların haklarını koruması yönünde çalışmalar yapması gerektiğini belirtmişlerdir. Haklarla ilgili ifadelerden hemen sonra sorumluluklardan bahsedilmiş olması da dikkat çekici bir durumdur. Bu durum günümüz vatandaşlık eğitiminde haklar ve sorumluluklar konularının bir arada ele alınmasıyla ilişkilendirilebilir. Aslan, (2019) ve Özdemir, (2022) tarafından yapılan çalışmalarda da katılımcıların politik okuryazarlıkla haklar ve sorumlulukları ilişkilendirdikleri görülmüştür.

Katılımcılar tarafından devlet yönetiminde farklı fikirlerin olması gerektiğiyle ilgili olarak birtakım düşünceler dile getirilmiştir. Devlet yönetiminde mutlaka farklı düşüncelerin olması gerektiği, bu düşüncelerin devlet yönetiminde önemli olduğuna yönelik olarak bir katılımcı tarafından *“Yani sadece devlet ilişkileri değil her alanda farklı politikalar olabilir.”* demiştir. Bu düşünce tarzı öğrencilerin demokratik düşünce biçiminin özümsemiş olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Bu sonuç Aslan, (2019) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Fakat bir başka katılımcı, politikadan ne anladığını ifade ettiği bir yerde: *“Herkesin birisine oy vermesi, bir liderin olması ve insanların onu sözünü dinlemesi iyi olur.”* diyerek demokratik düşünce tarzının tersine lider odaklı bir siyasi tercihe vurgu yapmıştır. Liderlikle ilgili olarak katılımcıların ifade ettiği görüşler bireysel kabiliyetlerin liderliği tamamlayan önemli bileşenler olarak görüldüğünü göstermektedir.

Katılımcıların görüşlerinin yoğunlaştığı bir diğer alan *Seçimlerin ve Politik Katılımın Önemi*ni Kavrama temasıdır. Katılımcılar politik konularda seçimlerin dikkatlerini çektiğini ifade etmiş ve seçim süreçlerinin çok heyecanlı geçtiğini, bu nedenle seçimleri takip ettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum Türkiye’de seçim dönemlerinde yaşanan gelişmelerin etkisiyle açıklanabilir. Seçim dönemlerinde yaşanan olaylar, çekişmeler, politik gerilimlerin öğrenciler tarafından hissedilmiş olması dikkat çekici bir durum olarak değerlendirilebilir. Bir katılımcının: *“Benim dikkatimi çeken politik olaylar seçimler. Yani orada bir heyecan yaratıyor. Kimin kime oy vereceği, herkes bir coşkuyla onu izliyor yani çok eğlenceli oluyor.”* ifadesi seçimlerin politik süreçler içerisindeki yerini göstermesi açısından dikkat çekici bir veri olarak değerlendirilebilir.

Katılımcılar seçimlerin bir vatandaşlık görevi olduğunu ifade ederek, seçimlere katılıp oy kullanmanın ülkenin geleceğini tayin etmede en önemli görevlerden birisi olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar oy kullanmanın öneminden bahsederek devlet başkanı seçmenin ülkenin geleceği ve kalkınması açısından önemli olduğunu, seçim dönemi içerisinde ülkeyi yöneteceğini bu nedenle doğru kişiyi seçmek gerektiğini söylemişlerdir. Benzer şekilde bir katılımcı tarafından: *“Seçimlere katılmak gerçekten çok önemli. Yani ülkedeki insanların mutlu ve huzurlu olabilmesi için bizi yönetebilecek iyi bir liderin olması lazım. Ondan ötürü seçimlere katılıp ülkeyi iyi yönetebileceğini düşündüğümüz kişiye oy vermeliyiz.”* ifadeleriyle dile getirilen düşünceler, seçimler konusunda katılımcıların farkındalık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Liderlik olgusuna vurgu yapılması dikkat çeken bir diğer noktadır. Genel olarak politik süreçlerin bir parti veya bir politik düşünceyle ilişkili olmaktan çok liderlikle ilişkilendirilmesi dikkat çekici bir durum olarak öne çıkmadadır. Katılımcılardan bir diğeri doğru kişiye oy vermenin öneminden bahsederken: *“Eğer yanlış kişiye oy verilirse ve kaybedersek o kişi savaş bile açabilir.”* ifadesini kullanmıştır. Bu düşünce biçimi politik konularda liderlik olgusuna yaklaşımın anlaşılması açısından önemli bir konu olarak ele alınabilir. Tarihsel süreç içerisinde bütün medeniyetlerin başarısında büyük adamların, başarılı

liderlerin izlerinin olduğu söylenebilir. Benzer şekilde devlet yönetimiyle ilgili olarak hazırlanan tarihi kitaplarının çoğunda hanların, hakanların, kralların ve sultanların hangi özelliklere sahip olmaları gerektiğiyle ilgili olarak ifadeler yer verilmiştir (Hogg ve Vaughan, 2006). Tarih boyunca, hükümdarlara devlet yönetimi konusunda tavsiyeler sunan birçok eser kaleme alınmıştır. Bu eserler, yöneticilere rehberlik etmeyi ve etkili bir yönetim anlayışı geliştirmelerini amaçlamıştır (Gökcan, n.d., 2018). Örneğin, İbn Abdîrabbîh'in "Hükümdar ve Siyaset Kitabı" bu tür eserler arasında yer alır (İbn Abdîrabbîh, 2021). Ayrıca, Nizamülmülk'ün "Siyasetname" adlı eseri, hükümdarlara devlet yönetimiyle ilgili tavsiyeler sunan önemli bir çalışmadır (Nizamül Mülk, 2017). Tarih bir yönüyle de büyük liderlerin hikâyesi olarak da görülebilir. Günümüz dünyasında, demokratik liderlik ve katılımcı yönetim doğru bir tanım olarak ifade edilmiş olsa da, çeşitli krizler ve olası kaotik durumlar karşısında doğru liderliğin en etkili çözüm olabileceği hala önemli bir çözüm yolu olarak görülmeye devam etmektedir (Bozduman, 2020). Bu açıdan katılımcı öğrencilerin devlet yönetimindeki başarıyı doğru liderlerin seçilmesiyle ilişki bir durum olarak ifade etmeleri gerçekten dikkat çekicidir. Katılımcıların dikkat çektiği bir diğer konu da seçimlere katılma yaşının on sekiz olmasıdır. Bir katılımcı ileride doğru seçim yapabilmek için seçim işlerini takip ettiğini ifade etmiştir. Bir diğer katılımcı ise on sekiz yaş sınırının doğru olmadığını, farklı yaşlarda olanların da oy kullanması gerektiğini ifade etmiştir. Dönem dönem oy kullanma yaşıyla ve seçilme yaşıyla ilgili gündeme gelen tartışmaların katılımcı öğrencilerin gündeminde olması dikkat çekici bir durum olarak görülmektedir. Dağ ve Koçer (2019) tarafından yapılan çalışmada gençlerin politik katılımı ile ilgili olarak seçimler ve oy kullanmaktan bahsettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Tarhan (2019) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerini politik katılımı ile ilgili olarak seçimler ve oy kullanmaktan bahsetmişlerdir.

Katılımcıların politik konularla ilgili olarak ifade ettikleri düşüncelerde öne çıkan bir diğer tema *Politik Olayları ve Gelişmeleri Takip Etme* temasıdır. Katılımcıların politik konularla ilişkili olarak dünyada meydana gelen bazı gelişmelere yönelik görüşler ifade ettikleri görülmüştür. Bir katılımcının Schengen vizesi hakkında detaylı bilgiler vermesi dikkat çekici bir veri olarak öne çıkmaktadır. Zira ortaokul yaşındaki çocukların gelişmiş ülkelere yapılacak vize başvurularını takip etmeleri dikkat çekicidir. Bu durum Özdemir ve İlhan (2021) tarafından yapılan "*Beyin göçü: öğrencileri yurt dışı eğitime yönlendiren sebepler bağlamında nitel bir araştırma*" isimli çalışmanın verileriyle benzerlik göstermektedir. Katılımcı öğrenciler gerek ülke gündeminde gerekse dünya gündeminde önemli yer tutan konulara değinerek savaşlar, İsrail ve Filistin arasında yaşanan çatışmalar, mülteciler, göç hareketleri ve ekonomik konulara değinmişlerdir. Özellikle katılımcıların İsrail'in Filistin halkına karşı uyguladığı kontrolsüz şiddeti ifade etmeleri dünyada meydana gelen olaylara ilişkin genel olarak fikir sahip olduklarını göstermektedir. Katılımcıların dünyada meydana gelen olaylar arasında en çok vurgu yaptıkları konuların başında mültecilik konusunun yer aldığı görülmektedir. Genel olarak katılımcıların mültecilik konusunda hoşgörülü bir yaklaşım içerisinde oldukları görülmektedir. Bazı katılımcılar mültecilere yönelik hoşgörülü olmakla beraber, göç ederek gelenlerin belli kural ve kaidelere uymak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Çetin ve Demirel (2023) tarafından yapılan çalışmada ise katılımcıların %72,57'sinin göçmenlere yönelik olumsuz tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Uyğur (2022) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların %19'u politik konuların öğretiminde zorlandıkları konular arasında mülteciler ve vergi konularının yer aldığını ifade edilmiştir. Katılımcı öğrenciler dünyada medyana gelen sorunların çözülebilmesi için görüşmelerin yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan birisi de farklı olarak ekonomik konuların öneminden bahsederek gerek ülke içerisinde gerekse dünyada meydana gelen ekonomik problemlerin dikkatini çektiğini söylemiştir. Katılımcıların politika ve dünyada meydana gelen olaylarla ilgili olarak bahsettikleri savaşlar, mülteciler, küresel göç hareketleri ve ekonomik problemler gibi genel başlıklar altında toplanan konuların günümüz dünyasının en önemli sorunları olması, araştırma

bulguları açısından dikkat çekici veriler olarak değerlendirilmektedir. Zira bu konuların günümüz dünyasının en önemli problemleri olması, katılımcı öğrencilerin dünya gündeminden haberdar olduklarını göstermektedir. Dönmez ve Yel (2022) tarafından yapılan çalışmada elde edilen verilere benzer şekilde sosyal bilgiler öğretiminde güncel olayların kullanılmasının öğrencilerin dünyada meydana gelen olayları daha doğru bir şekilde anlamasına katkı sağladığı ifade edilmiştir. Faiz, (2016) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adayları arasında ulusal konuların tartışılma düzeyinin politik konuları anlama düzeyi üzerinde olumlu etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Farklı Görüşleri Anlama ve Saygı Duyma teması altında katılımcı öğrenciler, farklı politik görüşler ve bu görüşlerle kurulacak ilişki biçimiyle ilgili olarak düşüncelerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük bir kısmı farklı politik görüşlere karşı hoşgörüyü yaklaşmak gerektiğini ifade ederek, eleştiriye açık olduklarını söylemişlerdir. Farklı düşüncelerle karşılaşmaları durumunda o düşünceyi dinleyip anlamaya çalışmanın doğru olacağını, bu durumun farklı fikirleri tanımaya ve yeni bakış açılarının gelişmesine imkân sağlanacağını ifade etmişlerdir. Bir katılımcının: *“Önyargılı yaklaşmam ve onun politik görüşlerini dinlerim. Eğer yanlış bir şey olursa kendi politik düşüncemi de katarak onu düzeltirim.”* demesi, pasif bir kayıtsızlıktan çok anlamaya ve de müdahil olmaya dönük bir tavrın ifadesi olarak anlaşılabilir. Politik konularla ilgili olarak çalışma yapan pek çok araştırmacıya göre çoğu zaman öğrencilerin politik konulardan uzak durduğu ifade edilmektedir. Cender ve Kuş (2024) tarafından yapılan çalışmada gençlerin siyasete ilgi duymalarına rağmen toplumsal baskılar ve siyasi görüşlerinin doğurabileceği sonuçlardan çekindikleri için siyasi konulardan uzak durdukları ifade edilmiştir. Bu çalışmada belirtildiği üzere, dijital platformlar gençler için önemli bir mecra olarak görülse de öğrencilerin dijital platformlara aktif bir şekilde katılmak yerine yalnızca politik gelişmeleri izlemekle yetindikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırmaya katılan öğrencilerin politik konularla ilgili olarak ifade ettikleri saygı ve hoşgörü temelli yaklaşımların demokratik bir tavır mı olduğu, yoksa politik konulara yönelik bir çekimserlik olarak mı anlaşılması gerektiği, üzerinde düşünülmesi gereken bir durum olarak değerlendirilmektedir. Genel olarak ele alındığında gençlerin politik çekimserliği, günümüz demokratik toplumlarında dikkat çeken önemli bir sorun alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu çekimserliğin ardında birden fazla etken yer almaktadır. Öncelikle, gençler siyasetin kendilerini doğrudan ilgilendirmede inancına sahip olabilmekte ve politik süreçleri soyut, karmaşık ya da uzak görebilmektedirler (O’Toole, Lister, Marsh, Jones & McDonagh, 2003). Ayrıca, siyasal sistemlere ve politikacılara duyulan güven eksikliği, gençlerin politik katılım konusunda isteksiz davranmalarına neden olabilmektedir. Bu bağlamda, özellikle siyasi elitlerin söylem ve eylemleri arasındaki çelişkileri, gençlerin politikayı samimiyeysiz ve manipülatif bir alan olarak değerlendirmelerine yol açabilmektedir (Kimberlee, 2002). Medya temsillerinin de bu algının oluşumunda etkili olduğu, siyasetin olumsuz, çatışmacı ve erişilmesi zor bir alan olarak sunulmasının gençleri pasifleştirdiği de görülmektedir (Loader, Vromen & Xenos, 2014). Eğitim süreçlerinde politik katılım ve yurttaşlık eğitiminin yeterince yer bulmaması da gençlerin bu alandaki bilgi, beceri ve tutumlarının gelişmesini engelleyici bir başka faktör olarak değerlendirilebilir (Quintelier, 2007). Tüm bu unsurlar birlikte değerlendirildiğinde, gençlerin politikadan uzak durmalarının sadece bireysel ilgisizlikle değil aynı zamanda yapısal, kültürel ve pedagojik nedenlerle de ilgili bir durum olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Politik Konular ve Olaylar Karşısında Tutum temasıyla ilgili olarak katılımcı öğrencilerin görüşleri bütüncül olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin politik konularla ilgilenmediği sevmedikleri kimi zaman bu konulardan uzak durduklarını sonucuna ulaşılmaktadır. Bir katılımcı *“Ben politik konularla öyle çok fazla ilgilenmiyorum. Bakmıyorum da yani ben bu konu hakkında bilgili değilim. Bu konularda bilgim biraz düşük.”* derken bir diğer katılımcı benzer şekilde *“Ben kendimi bu konuda yeterli hissetmiyorum.”* demiştir. Katılımcıların politik konuları yeteri kadar

bilmediklerini ifade etmelerine rağmen anlamaya çalıştıklarını ifade etmeleri de dikkat çekicidir. Politik konularla ilgili bu çekimserliğin yaşa bağlı olarak ortaya çıkan bir durum olduğu düşünülebilir. Bir katılımcı bu durumu: *“Ben bu konuda çok yeterli olduğumu düşünmüyorum. Biraz da yaşla alakalı. Yani yaşımdan dolayı bu konularla çok ilgilenmedim, çok bilgi sahibi değilim.”* ifadeleriyle açıklamıştır. Aslan (2019) tarafından yapılan çalışmada da öğrenciler yaşlarının küçük olmasına bağlı olarak politik konuları yeteri kadar anlamadıklarını ifade etmişlerdir. Tarhan (2015) tarafından öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmada öğretmen adaylarının kendilerini politik okuryazar olarak ifade etmedikleri görülmüştür. Alanyazında öğrencilerin politik konularla çok fazla ilgilenmedikleri ama çoğu zaman çekimser kaldıklarına dair sonuçlara ulaşılmıştır. Pelenk Özel ve Ağca (2022) tarafından y ve z kuşaklarının siyasal katılım düzeyleri üzerine yapılan çalışmada lisans düzeyindeki öğrencilerin siyasal katılımının lise düzeyindeki öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Katılımcılar, politik konulardaki tutumlarını ifade ederken "ilgilenmiyorum" veya "sevmiyorum" gibi ifadeler kullansalar da aynı zamanda politik konuları anlamaya çalıştıklarını da dile getirmişlerdir. Bir katılımcı bu durumu: *“Politik konularda bilgi sahibi olursak günümüzde yani bazı olaylar oluyor onları anlayabiliriz.”* sözleriyle dile getirmiştir. Benzer şekilde bir başka katılımcı *“Mesela şimdiden siyasi konuları takip edersek, gelecekte ne yapacağımızı az çok öğrenebiliriz.”* demiştir.

Politik ilgisizliğin temel nedenleri arasında yaş gibi bireysel faktörlerin etkisi olsa da bu durumun oluşmasında sosyoekonomik koşullar, eğitim düzeyi, medya ve sosyal medyanın etkileri gibi durumların da etkisinin olduğu söylenebilir. Ekonomik belirsizlikler ve sosyal adaletsizlikler, gençlerin politikaya olan güvenini azaltmaktadır. Ayrıca, siyasi kutuplaşma ve karmaşık gündemler, gençlerin siyasetten uzaklaşmasına neden olabilmektedir. Medyanın ve özellikle sosyal medyanın bilgi kirliliği ve yüzeysel içerikleri ön plana çıkarması, gençlerin politik konuları derinlemesine anlamasını zorlaştırmakta ve ilgisizliği artırmaktadır. Bu nedenle, politik ilgi ve katılımın artırılabilmesi için gençlerin doğru ve nitelikli bilgiye erişiminin sağlanması, eleştirel düşünme becerilerinin desteklenmesi, demokratik katılım ortamlarının güçlendirilmesi ve eğitim süreçlerinde politik konuların daha kapsayıcı ve etkili bir şekilde yer alması gerekmektedir.

Politik Olayları Anlamak İçin Medya Araçlarını Kullanma teması altında katılımcı görüşleri incelendiğinde, politik olayların takibinde çeşitli medya araçlarının kullanımına dair farklı görüşlerin dile getirildiği görülmektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı kitle iletişim araçlarının ve son dönemlerde kullanılan sosyal medya araçlarının politik konulardaki düşüncelerin etkili bir şekilde paylaşılmasına yardımcı olduğunu ifade ederek, politik görüşlerin medya araçlarıyla kolaylıkla paylaşılabilirdiğini dile getirmişlerdir. Bazı katılımcılar, medya araçlarının spekülatif yönüne dikkat çekerek, haberlerde yer alan olayların ve sosyal medyada paylaşılan konuların bazen gerçek olmayabileceğini, insanların sanal ortamlarda gerçeklikle olan bağlarını zamanla koparabileceklerini ifade etmişlerdir. Akhan (2011), Kaya (2013) ve Aslan (2019) tarafından yapılan çalışmalarda öğrencilerin gündemi takip ederken daha çok televizyonu kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Uygur (2022) tarafından yapılan çalışma da ise haberlerin takip edilmesinde daha çok internet ve televizyonun kullandığı ifade edilmiştir.

Öğrenci görüşlerine göre ortaya çıkan bir diğer tema *Politik Konularda Düşünceleri Özgürce İfade Etme* temasıdır. Politik konularla ilgilenmenin düşüncelerin özgür bir şekilde ifade edilmesine katkı sağladığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda politik konularla ilgilenmenin sivil toplum kuruluşlarında çeşitli faaliyetler yapmaya yardımcı olacağının ifade edilmiş olması da dikkat çekici bir durum olarak görülmektedir. Katılımcı öğrenciler teknoloji alanında ortaya çıkan gelişmelerin de ifade özgürlüğüne katkı sağladığı, ifade özgürlüğü için yeni platformların ortaya çıkmasına ortam hazırladığını ifade etmişlerdir.

Günümüz dünyasında etkili bir vatandaşlık anlayışının geliştirilmesi, bireylerin erken yaşlardan itibaren politik konular hakkında bilgi sahibi olmalarına bağlıdır. Genç bireylerin demokratik süreçlere aktif katılım göstermeleri ve toplumsal sorunlara karşı bilinç geliştirmeleri, demokratik toplum yapısının güçlenmesine önemli ölçüde katkı sağlayabilir. Bu nedenle, politik konuların çocukluk ve ergenlik döneminde eğitim sürecine dâhil edilmesi giderek daha büyük bir önem kazanmaktadır.

Bu doğrultuda, vatandaşlık eğitiminin temel bileşenlerinden biri olan Sosyal Bilgiler dersinde politik konulara daha fazla yer verilmesi gerekmektedir. Hem ders içi etkinlikler yoluyla hem de sınıf dışı uygulamalarla öğrencilerin politik farkındalık ve katılım düzeylerinin artırılması için çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Ayrıca, son yıllarda etkisi giderek artan dijital medya ve sosyal medya platformları, öğrencilerin politik bilgiye erişimlerini ve tutumlarını doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin medya okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi, politik okuryazarlığın bir parçası olarak ele alınmalı ve eğitim programlarına entegre edilmelidir.

Öte yandan, öğrencilerin politik tutumlarını, ilgilerini ve katılım düzeylerini inceleyen farklı niteliksel ve nicel araştırmaların yapılması, eğitim politikalarının daha sağlıklı temellere oturtulmasına olanak sağlayacaktır. Böylelikle daha bilinçli, eleştirel düşünen ve katılımcı bireylerden oluşan bir vatandaşlık kültürünün oluşturulması mümkün hâle gelecektir.

KAYNAKÇA

- Akçay, G. (2023). *Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile politik okuryazarlık becerileri arasındaki ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Akhan, O. (2011). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politika bilimine yönelik eğilimlerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aslan, H. M. (2019). *İlköğretim ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin politik okuryazarlık becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi, Kars.
- Avcı, R. C. (2022). *Sosyal bilgiler öğretiminde politik okuryazarlık becerisinin yeri ve bu beceriye yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Avcı, R. C., & Geçit, Y. (2022). Sosyal bilgiler öğretiminde politik okuryazarlık becerisinin yeri ve bu beceriye yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 290–313. <https://doi.org/10.34086/rteusbe.1210548>
- Balcı, A. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler* (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Berber, H. S. (2019). *Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının okuryazarlıklar bakımından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Bozduman, M. A. (2020). Geçmişten günümüze siyasi liderliğin teorik olarak gelişimi. *ESAM Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 261–283.
- Cassel, C. A., & Lo, C. C. (1997). Theories of political literacy. *Political Behavior*, 19(4), 317–335. <https://doi.org/10.1023/A:1024895721905>

- Cender, G., & Kuş, Z. (2024). Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımları. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 117–146.
- Çetin, H., & Demirel, B. (2023). Üniversite öğrencilerinin göçmenlere yönelik tutumları: Kırıkkale Üniversitesi örneği. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(10), 1314–1328. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2023.1316>
- Çınar, M. (2022). *Coğrafya eğitimi ve politik okuryazarlık*. Ankara: İksad Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Crick, B., & Porter, A. (1978). *The political education and political literacy*. Longman.
- Cohen, L., & Manion, L. (1994). *Research methods in education* (4th ed.). London: Routledge.
- Dağ, N., & Koçer, M. (2019). Türkiye’de politik okuryazarlık. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 2150–2175. <https://doi.org/10.26466/opus.567352>
- Demir, A. G. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık durumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Denver, D., & Hands, G. (1990). Does studying politics make a difference? the political knowledge, attitudes and perceptions of school students. *British Journal of Political Science*, 20(2), 263–279. <https://doi.org/10.1017/S0007123400005809>
- Doğanay, A., Çuhadar, A., & Sarı, M. (2007). Öğretmen adaylarının siyasal katılımcılık düzeylerine çeşitli etmenlerin etkisinin demokratik vatandaşlık eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50, 213–246.
- Dönmez, T., & Yel, S. (2022). Sosyal bilgiler dersinde güncel olay kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(19), 501–514. <https://doi.org/10.46778/goputeb.1104585>
- Faiz, M. (2016). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık durumları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Faiz, M., & Dönmez, C. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının politik okuryazarlık düzeyleri. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(2/17), 475–501. <https://doi.org/10.23863/kalem.2019.136>
- Fyfe, I. (2007). Hidden in the curriculum: Political literacy and education for citizenship in Australia. *Melbourne Journal of Politics*, 32, 110–135.
- Hogg, M., & Vaughan, G. (2006). *Sosyal psikoloji* (İ. Yıldız & A. Gelmez, Çev.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Giorgi, A. (2009). *The descriptive phenomenological method in psychology: A modified Husserlian approach*. Pittsburgh, PA: Duquesne University Press.
- Gökcan, Ö. (n.d.). Machiavelli ve Nizamülmülk’te devlet yönetimi: Hükümdar (prens) ve siyasetname üzerine karşılaştırmalı bir analiz. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 25–47.
- Günteke, B. N. (2022). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin politik okuryazarlık ve sosyal katılım becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

- Gürel, D., & Demir, F. B. (2022). Bir yurttaşlık boyutu olarak politik okuryazarlık açısından Türkiye’de sosyal bilgiler dersi. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)*, 8(64), 1777–1789. <https://doi.org/10.29228/SMRYJ.64031>
- İbn Abdîrabbîh. (2021). *Hükümdar ve siyaset kitabı*. İstanbul: Kapra Yayıncılık.
- İnan, S. (2021). *Siyaset okuryazarlığı: Yöneten birey olmak ve okullarda siyaset eğitimi mümkün mü?* İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Işık, G. (2022). *Ortaokul öğrencilerinin politik okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı.
- Kara, H., & Tangülü, Z. (2017). Sosyal bilgiler öğretim programında hukuk ve politik okuryazarlığı üzerine bir durum incelemesi. *Araştırma ve Deneyim Dergisi (ADEDER)*, 2(1), 1–28.
- Karasu Avcı, E., & İbret, B. Ü. (2018). Toplumsal kimliğin oluşumunda sosyal bilgiler dersinin rolünün incelenmesi: Sosyal bilgiler öğretim programları (1968, 1998, 2005). *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 336–376. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.384963>
- Kaya, B. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık algıları ile politik ilgi ve katılımları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kerr, D. (1999). *Citizenship education: An international comparison*. National Foundation for Educational Research.
- Keskin, Y., & Keskin, S. C. (2014). İlkokul (ilköğretim) sosyal bilgiler programlarında milli bilinç ve barış değerinin tarihsel serüveni. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 173(173), 51–86. <https://doi.org/10.20296/TSAD.56428>
- Kimberlee, R. H. (2002). Why don't British young people vote at general elections?. *Journal of Youth Studies*, 5(1), 85–98. <https://doi.org/10.1080/13676260120111782>
- Krosnick, J. A. (1990). Expertise and political psychology. *Social Cognition*, 8, 1-8.
- Kuş, Z. (2013). Politik okuryazarlık ve aktif vatandaşlık. In E. Gençtürk & K. Karatekin (Eds.), *Sosyal bilgiler için çoklu okuryazarlıklar* (1. baskı, pp. 208–229). Ankara: Pegem Akademi.
- Kuş, Z. (2019). Politik okuryazarlık. In B. Aksoy, B. Kılcan, & B. Akbaba (Eds.), *Sosyal bilgilerde beceri eğitimi* (pp. 445–466). Ankara: Pegem Akademi.
- Kuş, Z., & Tarhan, Ö. (2016). Political education in social studies classrooms: A perspective from Turkey. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 12(3), 464–483.
- Loader, B. D., Vromen, A., & Xenos, M. A. (2014). The networked young citizen: social media, political participation and civic engagement. *Information, Communication & Society*, 17(2), 143–150.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Nizamülmülk. (2017). *Siyasetname*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- O’Toole, T., Lister, M., Marsh, D., Jones, S., & McDonagh, A. (2003). Tuning out or left out? Participation and non-participation among young people. *Contemporary Politics*, 9(1), 45–61.

- Özdemir, A., & İlhan, A. (2021). Beyin göçü: Öğrencileri yurt dışı eğitime yönlendiren sebepler bağlamında nitel bir araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(42), 1159–1186. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.804014>
- Özdemir, S. (2022). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin politik okuryazarlık becerisinin geliştirilmesine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. Eds., 2. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Pelenk Özel, A., & Ağca, A. T. (2022). Siyasal katılım: Y ve Z kuşakları üzerine ampirik bir araştırma. *5th International European Conference on Interdisciplinary Scientific Research*, 7(1), 397–414. <https://doi.org/10.2/JQUERY.MIN.JS>
- Quintelier, E. (2007). Differences in political participation between young and old people. *Contemporary Politics*, 13(2), 165–180.
- Şan, S. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatandaşlık eğitimi odaklı politik okuryazarlığının geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Selanik Ay, T., & Yavuz, Ü. (2016). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde okuryazarlık becerilerini kazandırmaya yönelik gerçekleştirdikleri uygulamalar. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 6(2), 31–63.
- Tarhan, Ö. (2015). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının politik okuryazarlığa ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(9), 649–669.
- Tarhan, Ö. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin siyaset okuryazarlık düzeyleri ve temel siyaset bilimine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Tarhan, Ö. (2020). Ortaokul öğrencilerinin siyaset okuryazarlık düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(6), 2243–2256. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.833502>
- Titchen, A., & Hobson, D. (2005). Phenomenology. In B. Somekh & C. Lewin (Eds.), *Research methods in the social sciences* (pp. 121–130). London: SAGE Publications.
- Torney-Purta, J., Lehmann, R., Oswald, H., & Schulz, W. (2001). *Citizenship and education in twenty-eight countries: Civic knowledge and engagement at age fourteen*. IEA Secretariat.
- Uygur, A. (2022). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretimindeki politika bilimine yönelik görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organization* (T. Parsons, Trans.). New York: Oxford University Press.
- Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237–269.
- Yavaş, M. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin politik okuryazarlık kavramlarına ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi (KIT) aracılığıyla incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Research Article

Examination of Secondary School Students' Opinions on Political Literacy Skills

Ortaokul Öğrencilerinin Politik Okuryazarlık Becerisine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi

Mustafa DOĞAN & Selman ABLAK

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

This study examined the views of secondary school students on political issues. This study, which was conducted using a phenomenological research design, investigated the views of participating students on political issues. The study group consisted of 13 students in total, 5 from the 8th grade, 4 from the 7th grade, and 2 from each of the 6th and 5th grades. The data were analyzed in accordance with the phenomenological analysis steps. According to the results obtained, seven themes were reached that constituted the essence and structure of the participants' views. These themes were determined as "Understanding and Evaluating State Administration, Understanding the Importance of Elections and Political Participation, Following Political Events and Developments, Understanding and Respecting Different Views, Developing an Attitude Towards Political Issues and Events, Using Media Tools to Understand Political Events, Expressing Thoughts Freely on Political Issues." The obtained data were described and explained through direct quotations. The results of the research show that students who continue their education at the secondary school level have basic knowledge about issues such as state administration, elections, fundamental rights and freedoms, political participation, developments in the country and the world. It is expected that this study will contribute to political literacy studies carried out at the secondary school level.

Methods

This research was conducted using the phenomenology method, a qualitative research design. The participants of this research consisted of 13 students in total, 5 in the 8th grade, 4 in the 7th grade, 2 in the 6th grade, and 2 in the 5th grade of a secondary school in Malatya. 7 of the participants were female and 6 were male. A semi-structured interview form was used to collect data. Open-ended questions were asked of the participants to reveal the meaning of the discussion, the essence, and the structure of the experience. Probe questions were asked according to the answers given by the participants during the interview. The interviews were recorded with the permission of the participants, and the audio recordings were transcribed and prepared for analysis. The obtained data were analyzed using the steps of phenomenological analysis.

Results and Discussion

In this study, conducted to determine the thoughts of middle school students on political issues, seven interrelated themes were identified. These themes were determined as Understanding and Evaluating State Administration, Understanding the Importance of Elections and Political Participation, Following Political Events and Developments, Understanding and Respecting Different Views, Developing Attitudes Towards Political Issues and Events, Using Media Tools to Understand Political Events, and Expressing Thoughts Freely on Political Issues. In today's

world, teaching political issues at an early age is becoming increasingly important in order to develop an effective understanding of citizenship. Increasing the participation of young individuals in democratic processes and ensuring that they are aware of various problems of society can contribute to the formation of a democratic society structure. In this context, importance should be given to the education of political issues from an early age. In this way, the formation of a more conscious and participatory citizenship culture can be ensured. In line with this purpose, emphasis should be placed on the teaching of political issues in courses where citizenship education is intensively addressed, such as social studies. Students' political culture can be contributed to through both in-class activities and studies outside the classroom. In order to develop students' political literacy skills regarding the increasing importance of the internet and social media use in recent years, it is recommended that media literacy training be provided. It is also recommended that different studies be conducted regarding students' political attitudes.